Ազգ
Azg armenian daily
11 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 2003 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 206(2891)

Ժակ Շիրակ. Իրաքի կառավարումը հարկավոր է շուտափույթ հանձնել իրաքցիներին

ՓԱՐԻԶ, 10 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ - ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ: Ֆրանսիայի նախագահ Ժակ Շիրակը՝ ընդգծելով Իրաքում ամերիկյան զորքերի դեմ աճող ահաբեկչական գործողությունները ասել է, թե Իրաքի հարցում քաղաքական նոր մոտեցումներ է անհրաժեշտ: Ըստ նրա, Իրաքում շարունակվող բռնություններին վերջ դնելու համար անհրաժեշտ է երկրի կառավարումը որքան հնարավոր է շուտ փոխանցել իրաքցիներին:

Խաթամին Պուտինին հրավիրել է Թեհրան

ՄՈՍԿՎԱ, 10 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ռուսաստանի նախագահ Վլադիմիր Պուտինն ընդունել է Իրանի նախագահ Մոհամմադ Խաթամիի՝ Թեհրան այցելելու հրավերը: Իրանի ազգային անվտանգության բարձրագույն խորհրդի քարտուղար Հասան Ռոուհանիի հետ այսօր Մոսկվայում կայացած հանդիպմանը ՌԴ ղեկավարը հայտարարել է, որ ինքը «անպայման այդ կանի»: Ռոուհանիի ասելով, Իրանի նախագահն ակնկալում է ՌԴ նախագահի հետ «հանգամանալի բանակցություններ» անցկացնել»:

Պուտինը եւ Աբաշիձեն՝ ի պաշտպանություն Շեւարդնաձեի

«Վրաստանում ներքաղաքական իրավիճակն անվերահսկելի է», մտահոգված է պաշտպանության նախարար Թեւզաձեն

ԹԱԹՈՒԼ ՀԱԿՈԲՅԱՆ
Թբիլիսի-Երեւան

Վրաստանի պաշտպանության նախարար Դավիթ Թեւզաձեն հայտարարել է, որ երկրում ներքաղաքական իրավիճակը «փաստորեն վերահսկելիությունից դուրս է»: Հայացքը ծգելով Թբիլիսիում բողոքի ցույցերը շարունակող հազարավոր քաղաքացիներին, Թեւզաձեն, ըստ «Civil.ge» թերթի, ասել է. «Այն, ինչ տեղի է ունենում այս պահին, լավ բան չի խոստանում, եւ ըստ էության իրադրությունն անվերահսկելի է»:

Մինչ արդար ընտրություններ եւ Վրաստանի նախագահի հրաժարականը պահանջող հազարավոր ցուցարարներ շաբաթ, կիրակի եւ երկուշաբթի օրերին շարունակում էին բողոքի գործողությունները, Էդուարդ Շեւարդնաձեն երեկ ուղեւորվեց Աջարիա՝ 10 տարիների իր ոխերիմ թշնամի Ասլան Աբաշիձեից աջակցություն ակնկալելու:

Անցյալ բանակցություններ ընդդիմության առաջնորդների եւ Շեւարդնաձեի միջեւ:

Ներքաղաքական իրավիճակն առավել սրվեց էր, Շեւարդնաձեի եւ ընդդիմության առաջնորդներ Միխայիլ Սահակաշվիլու, Նինո Բուրջանաձեի եւ Զուրաբ Ժվանիայի միջեւ մոտ 3 ժամ տեւած անցյալ բանակցություններից հետո:

Նոյեմբերի 2-ին խորհրդարանական ընտրություններում փաստացի հաղթանակ տարած Սահակաշվիլին անավարտ թողեց հանդիպումը, հայտարարելով, թե ներքաղաքական փակուղուց ելքը Շեւարդնաձեի հրաժարականն է:

«Ողջ Վրաստանը պետք է ոտքի կանգնի՝ հանուն մեր իրավունքների պաշտպանության: Մենք պետք է միասին լինենք կանխելու քաղաքացիական առճակատումը, որը Շեւարդնաձեն փորձում է հրահրել: Քաղաքացիական առճակատումից խուսափելու միակ ճանապարհը Շեւարդնաձեի հրաժարականն է», ասել է Սահակաշվիլին:

Տես ➧ էջ 2

ՍՊԱՌՈՂԻ ՇԱՀ

Ինչի՞ց է բաղկացած ջրի սակագինը

Արաբկիր համայնքում ջրի աղտոտման խայտառակ պատմությանը զուգընթաց ջրային ռեսուրսների կառավարման կոմիտեն հայտարարեց 1խ/մ ջրի սակագինը Երեւանում 120, մարզերում՝ 150 դրամ դարձնելու մասին: Գլխիվայր, անհեթեթ իրողությունները հետին պլան մղեցին մատակարար-սպառող պայմանագրային հարաբերությունների առկայությունը: Ինչո՞ւ են կնքվել այդ պայմանագրերը, եթե սպառողի համար կարեւորագույն այս պահին չոփսի գործեն: Փոխարենը տուժողներին առաջարկվում է ընկնել դատարանների դռները՝ նրանց միջոցով փոխհատուցում ստանալու հույսով: Ջրմուղը պարտավոր է հարգել իր իսկ սահմանած իրավական փաստաթուղթը:

Շատ կարեւոր մի հանգամանք, այնուամենայնիվ, շրջանցվել է այդ պայմանագրերում: Սահմանելով ջրամատակարարի իրավունքներն ու սպառողի պարտականությունները, չի նշվում այն հստակ մեխանիզմը, թե նման իրավիճակներում ոտնահարված սպառողի շահերը պաշտպանելու համար, ինչ կարգով է միջամտելու:

Անհասկանալի է նաեւ, թե ջրի սակագինը գնագոյացման ի՞նչ սկզբունքներով է առաջացել, ինչո՞ւ մարզերում 150, Երեւանում՝ 120 դրամ: Եթե մշակվել են ինքնարժեքը կազմող բաղադրամասերը, ինչո՞ւ չեն ներկայացվում հասարակությանը: Ի՞նչ երաշխիք, թե ուռճացված չեն ծախսային ու հաշվարկային բոլոր ցուցանիշները:

Ստառնալիքներ նաեւ Մեքքայում

Շաբաթ օրը Սաուդյան Արաբիայի մայրաքաղաք Էր Ռիադում անձնասպանական ահաբեկչությունից հետո (տես՝ էջ 5), նոր ահաբեկչությունների ալիք է տարածվել ամբողջ երկրում, այդ թվում նաեւ մահմեդականների ամենասուրբ վայրում՝ Մեքքայում: Երեկ այստեղ էին արդեն հասել 4600 բնակարաններ՝ կանխելու ահաբեկիչների հետագա գործողությունները: Ենթադրվում է, որ Էր Ռիադի ահաբեկչության եւ դրան հաջորդած սպառնալիքների հեղինակն «Ալ Ղաիդան» է: Վերջինիս հասցեին ճնճղապնություննը շարունակվում է արաբական մյուս մայրաքաղաքներում՝ նկատի ունենալով, որ ահաբեկչությունները տեղի են ունենում մահմեդական սրբազան տոնի՝ ռամադանի օրերին, այն էլ՝ մահմեդականը մահմեդականի դեմ:

Սպառնալիքներ են հնչել նաեւ Սուդանում, որտեղից երեկ Մ. Նահանգների դեսպանությունը հայտարարեց, թե 1 շաբաթով դադարեցնում է գործունեությունը այդ երկրում:

Սիբիրախտի ոչ մի դեպք չի գրանցվել, բայց վտանգը միշտ էլ առկա է

Երեւանի վաճառակետերից մեկում սիբիրախտով վարակված միս հայտնաբերումը բնակչության մեծամասնությանը հարկադրում է վերապահումով վերաբերվել սննդակազմում միսը հաճախակի ներառելու անհրաժեշտությանը: «Նորք» ինֆեկցիոն հիվանդանոցի տնօրեն Արա Ասոյանի վկայությամբ, սակայն, ոչ դեպքի պահին, ոչ էլ հետո սիբիրախտով վարակվածության որեւէ օրինակ չի գրանցվել հանրապետությունում, եւ այս առթիվ առաջացած խուճապը փոքր-ինչ չափազանցված է: Ընդհանրապես, ըստ մասնագետի, սիբիրախտի մաշկային տեսակն այնքան էլ սարսափելի չէ: Վտանգավոր է դրա աղիքային տարբերակը, որով վարակվելու իրական ռիսկի ենթակա են մեր այն տնային տնտեսուհիները, ովքեր աղացած մսով կերակուրներ պատրաստելիս հում միսը համտեսելու վատ սովորություն ունեն: Աղիքային սիբիրախտը գրեթե առանց բացառության ավարտվում է մահով, այնպես որ մեր տանտիրուհիները հարկադրված են վերահսկել իրենց խոհանոցային գործողությունները նաեւ այս առումով: Գրեթե փրկություն չկա սիբիրախտի թոքային տարբերակից, որի բացիլը ստացվում է արհեստական ճանապարհով եւ կիրառվեց ԱՄՆ-ի բնակչության դեմ:

Հիվանդների բացակայությունը չի նշանակում, թե մսամթերքի շուկայում վերահսկողությունը կառավարելի մակարդակում է, եւ հիվանդության՝ բեկուց մաշկային տարբերակով բռնկումները բացառվում են: Գնորդը միշտ էլ կասկածանքով է վերաբերվելու մթերքի որակին ու անվտանգությանը, քանի դեռ մեզանում չեն վերագործարկվում մսի կոմբինատներն ու սպանդանոցները, եւ հիվանդ կենդանու հենց բակում մորթած միսը գյուղացին չի շարունակի առաջարկել գնորդին:

ՀԱՄԱՌՈՏ

Երեւան-Գյումրի մայրուղում ավտովթարից զոհվել է երկու մարդ

ԵՐԵՎԱՆ, 10 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Այսօր առավոտյան ժամը 11.00-ին Երեւան-Գյումրի ավտոմայրուղու վրա՝ Թալինի շրջանի Մաստարա գյուղի մոտ, տեղի է ունեցել ավտովթար: Ինչպես տեղեկացանք ՀՀ ոստիկանությունից, զոհվել է երկու մարդ, եւս երկուսը ստացել են մարմնական վնասվածքներ: Տեղացող ծյան պայմաններում ՎԱԶ «21-05» մակնիշի ավտոմեքենայի վարորդը չի կարողացել կառավարել մեքենան: Ճշտվում են դեպքի մանրամասները:

Նշանակվել են նոր փոխնախարարներ

ԵՐԵՎԱՆ, 10 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: ՀՀ վարչապետ Անդրանիկ Մարգարյանի նոյեմբերի 10-ի որոշմամբ ՀՀ մշակույթի եւ երիտասարդության հարցերի նախարարի տեղակալ է նշանակվել Լիլիթ Ասատրյանը: Վարչապետի այլ որոշումներով ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարի տեղակալ է նշանակվել Տիգրան Պետրոսյանը, ՀՀ սոցիալական ապահովության նախարարի տեղակալ՝ Ֆիլարետ Բերիկյանը, ՀՀ բնապահպանության նախարարի տեղակալ՝ Հակոբ Սաթիյանը, ՀՀ տրանսպորտի եւ կապի նախարարի տեղակալ՝ Դավիթ Երիցյանը եւ ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարի տեղակալ՝ Մուշեղ Միքայելյանը:

ՀՀ վարչապետը բուժվելու է Մոսկվայում

ԵՐԵՎԱՆ, 10 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: ՀՀ վարչապետ Անդրանիկ Մարգարյանը նոյեմբերի 11-ից կմեկնի կարճատեւ արձակուրդ՝ այդ ընթացքում, ինչպես հայտնեցին ՀՀ կառավարության տեղեկատվության եւ հասարակայնության հետ կապերի վարչությունից, առողջության հետ կապված ընդհանուր հետազոտություն՝ անցնելով Մոսկվայում: Նոյեմբերի 18-ին ՀՀ վարչապետը կվերադառնա Երեւան:

Վարչապետի պարտականությունները, նրա որոշմամբ, ժամանակավորապես դրվել են տարածքային կառավարման եւ ենթակառուցվածքների գործունեությունը համակարգող նախարար Հովիկ Աբրահամյանի վրա:

«27»-ի գործով ամբաստանյալները ժխտում են իրենց մեղավորությունը

«Հոկտեմբերի 27»-ի գործով դատավարությունը հասել է այն փուլին, երբ դատարանը լսում է պաշտպանական կողմի ճառերը: Մասնավորապես երեկվա նիստում ամբաստանյալներ Կարեն Հունանյանը, Աշոտ Կնյազյանը եւ Համլետ Ստեփանյանը հրաժարվեցին պաշտպանական ճառերից:

Ամբաստանյալ Էդիկ Գրիգորյանն ընդհանուր առմամբ խոսեց այն մասին, որ իրենք Ազգային ժողով են գնացել հրաժարականներ պահանջելու եւ իշխանությունը զավթելու ծրագիր չեն ունեցել: Գրիգորյանը նաեւ անդրադարձավ իր բազմիցս արտահայտած այն մտքին, որ որեւէ մեկի սպանության մեջ մեղավոր չէ:

Ամբաստանյալ Վռամ Գալստյանը, ինչպես եւ դատաքննության ժամանակ ցուցմունք տալիս, նշեց, որ իրենց խումբը կազմակերպված չի կարելի որակել, քանի որ իրար անգամ չեն ճանաչել:

Ինչ վերաբերում է սպանություններին եւ դրանց ծրագրմանը, ապա ծրագրման մասին խոսք չի եղել եւ, ըստ Գալստյանի, որեւէ մեկին ինքը չի սպանել:

Երեկվա նիստում իր պաշտպանական խոսքն սկսեց նաեւ ամբաստանյալ Նաիրի Հունանյանը: Մի տեւական ժամանակ Հունանյանն սկսեց խոսել, որ իշխանության ապօրինի զավթման հոդված կա նոր քրեական օրենսգրքում, մինչդեռ հանցագործության պահին գործող քրեական օրենսգրքում նման հոդված չի եղել:

Ստացվում է, որ Հունանյանի համար կալանքի այս տարիներն այնքան էլ զուր չեն անցել, եթե անդրադառնում է օրենսդրական հարցերին:

Ա. Հ.

Հ. Գ. Ամբաստանյալ Կարեն Հունանյանի պաշտպան Համլետ Ավետիսյանն իր պաշտպանական ճառում, որքան էլ տարօրինակ լինի, նշեց, թե մինչ ահաբեկչությունը երկրում տիրող արտագաղթը, սոցիալական վիճակը, բնակչության պրոբլեմները, թերեւս ի վերջո բերեցին նրան, որ «բժիշկն ու բանաստեղծը» (Էդիկ Գրիգորյանը եւ Նաիրի Հունանյանը) դուրս եկան պայքարի:

«Աղքատությունը պետք է սահմանվի իրատեսական հիմքերից»

Նշեց Միջազգային արժութային հիմնադրամի կարգադիր տնօրեն Հորսթ Քյոլլերը

Ինչպես արդեն նշել էինք, մեկօրյա այցով Հայաստան էր այցելել Միջազգային արժութային հիմնադրամի (ԱՄՀ) կարգադիր տնօրեն Հորսթ Քյոլլերը, որը երեկ հանդիպումներ է ունեցել երկրի եւ կառավարության ղեկավարների, Կենտրոնական բանկի նախագահի հետ: Մասնավորապես վերջինիս հետ հանդիպման ժամանակ ԱՄՀ կարգադիր տնօրենն ընդգծել է, որ Հայաստանին անհրաժեշտ է երկարաժամկետ (մինչեւ 10 տարի) բարձր տնտեսական աճ սոցիալական խնդիրները հաղթահարելու համար: ԿԲ նախագահ Տիգրան Սարգսյանն էլ կարեւորել է միջազգային այս կազմակերպության տեխնիկական աջակցությունը ՀՀ ԿԲ-ին որպես անկախ կառույցի ձեւավորման գործում: Պաշտոնական հանդիպումներից հետո Հորսթ Քյոլլերը երեկոյան հանդիպեց լրագրողների հետ:

ԱՄՀ-ի կարգադիր տնօրենը փաստեց 2000 թ.-ից ի վեր Հայաստանի ձեռք բերած տնտեսական առաջընթացը: Այդուհանդերձ, չնայած դրան, տնտեսական աճը չհանգեցրեց աշխատատեղերի այնպիսի ավելացման, որը թույլ կտար էապես բարելավել բնակչության մեծ մասի կենսամակարդակը: Ի թիվս Հայաստանի կառավարության ձեռնարկելիք քայլերի, նշվեցին գործարար մթնոլորտի, հարկային վարչարարության բարելավումը, պայքարը կոռուպցիայի դեմ: Ըստ Հորսթ Քյոլլերի, անհրաժեշտ է նաեւ ամրապնդել վստահությունը բանկային համակարգի նկատմամբ, որպեսզի այն ի վիճակի լինի լուրջ ներդրումներ կատարել: ԱՄՀ եւս մեկ առաքելություն է ուղարկելու Հայաստան որոշելու, թե ինչ պետք է անել այդ ուղղությամբ: Կազմակերպության ղեկավարը տեղեկացրեց, որ շուտով Հայաստանին կտրամադրվի 14 մլն դոլար աղքատության կրճատման եւ տնտեսական աճի (ԱԿՏԱ) վարկային ծրագրի գծով, որի ընդհանուր արժեքն է 95 մլն դոլար երեք տարվա տեւողությամբ եւ որից արդեն տրամադրվել է 56 մլն դոլարը:

«Հնարավո՞ր է երկրի երկնիշ տնտեսական աճ» հարցին կարգադիր տնօրենը պատասխանեց, որ ներկայումս Հայաստանի համախառն ներքին արդյունքը (ՀՆԱ) ավելի ցածր է, քան 1989-ին: Դա նշանակում է, որ այդ պայմաններում հեշտ է նման աճ ունենալը: Բացի այդ, հայազգի մարդկանց կողմից արտերկրից փոխանցվող դրամական միջոցների մուտք է եղել Հայաստան: «Հայ ժողովուրդը ստեղծագործ ներուժ ունի: Պարզապես նրան պետք է տրամադրել համապատասխան միջավայր», նշեց Հորսթ Քյոլլերը: Նա կարծիք հայտնեց, որ, չունենալով ծով, նավթ, Հայաստանը պետք է հենվի իր ժողովրդի ներուժի վրա, ինչը երկարաժամկետ առումով ավելի օգտակար կլինի: Նավթը շատ հաճախ տվյալ երկրի համար անեծք է դառնում, ավելացրեց ԱՄՀ կարգադիր տնօրենը:

Օրվա բանախոսն անդրադարձավ Ռուսաստանի հետ «Գույք պարտքի դիմաց» գործարքին՝ ասելով, որ պարտքի մարման բավականին հաջողված տարբերակ է ընտրվել: Ապա Թուրքիայի կողմից Հայաստանի շրջափակման վերաբերյալ կարծիք հայտնելով նշեց, որ տնտեսական տեսանկյունից ցանկացած խոչընդոտ կամ շրջափակում հարեւան երկրի նկատմամբ անընդունելի է:

«Ազգի» հարցը պրն Քյոլլերին հետեւյալն էր. «Հայաստանում աղքատության սահմանագիծը 1 շնչին ընկնող 20 դոլար եկամտի չափն է: Որպես Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրի ֆինանսավորող, ԱՄՀ-ը չի՞ պահանջել Հայաստանի կառավարությունից հիմնավոր եւ տրամաբանված սահմանագիծ ընդունել»: ԱՄՀ կարգադիր տնօրենը նախ ճշտեց, թե ի՞նչ սահմանագիծ է դա եւ ինչո՞ւ է այդքան, ապա պատասխանեց, որ աղքատության սահմանագիծը պետք է որոշվի իրատեսական հիմքերից: Այնուհետեւ տեղեկանալով, որ այդ սահմանագիծը որոշվել է տնային տնտեսությունների հետազոտության արդյունքում, հայտնեց, որ այժմ նոր ուսումնասիրություններ են կատարվել, որոնց արդյունքները կհրապարակվեն մի քանի ամիս հետո:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

ՇԻՐԱԿ

«ԱԻՄ-ը վճռական քայլերի կդիմի»

Շիրակի ԱԻՄ-ականները մտադիր են նոյեմբերի 12-ին քաղաքական ակցիա կազմակերպել Երեւանում ԱՄՆ-ի դեսպանատան մոտ: Հավաքվելով այստեղ, նրանք դեսպանության միջոցով այս երկրի իշխանություններին են դիմելու քաղաքական ապաստանի խնդրանքով: Այս մասին կուսակցության մարզային կառույցի ղեկավար Ջուլիետա Ավետիսյանը եւ նույնի ավագանու անդամ Խաչատուր Մանուկյանը հայտարարեցին շաբաթ օրը Գյումրու «Աստարեզ» լրագրողական ակումբում հրավիրված մամուլի ասուլիսում: Մինչ այդ նրանք, ինչպես տեղեկացրին ասուլիսի ժամանակ, նույնատիպ գործողության են դիմել ամսի 7-ին, ԱԻՄ-ի Գյումրու գրասենյակի տարածքի վիճահարույց հարցով հանրապետության վճռաբեկ դատարանի նույն օրվա դատական նիստից հետո, որտեղ, իրենց տեղեկացմամբ, կուսակցությանը հիշյալ տարածքից վտարելու վճիռ է կայացվել: Ջ. Ավետիսյանը նշեց, թե այս դատական ատյանը ավելի վաղ բեկանել էր նույն բովանդակությամբ տնտեսական դատարանի վճիռը, սակայն առիթ ունենալով երկրորդ անգամ անդրադառնալու խնդրին, չգիտես ինչու փոխել է իր դիրքորոշումը:

Գյումրու քաղաքապետարանի հայցով ԱԻՄ-ին իր մարզային գրասենյակից վտարելու հիմք է համարվել անցած տարիների ընթացքում վարձակալության վճարները չմուծելը կամ վարձակալության մասին իրավական ուժ ունեցող համապատասխան պայմանագրի բացակայությունը: Մարզային կառույցի ներկայացուցիչները պնդում են, որ երկու փաստարկն էլ կեղծ են եւ սա ըստ էության «վերեւից» կազմակերպված քաղաքական հաշվեհարդարի փորձ է մի ամբողջ կուսակցության նկատմամբ, եթե հաշվի առնենք նաեւ, որ ԱԻՄ-ի հետ կապված նման խնդիր առաջացել է ոչ միայն Գյումրիում: ԱԻՄ-ականները մեր երկրում բնականոն քաղաքական գործունեության հնարավորություն այլեւս չեն տեսնում, այդ պատճառով էլ որոշել են ամբողջ մարզային կառույցով ապաստան հայցել այլ երկրում:

Գ. Մ.

Փոփոխություններ ՀՌԱԿ ղեկավարությունում

ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության գրասենյակից ֆաքսով ստացված հաղորդագրությունից տեղեկանում ենք, որ նոյեմբերի 9-ին Թեքեյան կենտրոնում կայացել է ՀՌԱԿ 12-րդ արտահերթ պատգամավորական ժողովի 2-րդ նիստը, որի օրակարգում է եղել 12-րդ արտահերթ ժողովի բանաձեւի ընդունումը: Սակայն հընթացս օրակարգ է մտցվել կուսակցության (միանձնյա) ատենապետի ինստիտուտի վերականգնման հարցը, որը, ըստ հաղորդագրության, ստացել է ներկաների հավանությունը, ինչի արդյունքում առաջարկվել եւ ընդունվել է համաատենապետներից Հարություն Առաքելյանի թեկնածությունը: Հենց նա էլ միաձայնությամբ ընտրվել է ՀՌԱԿ ատենապետ: Հ. Առաքելյանը ժողովի հաստատմանն է ներկայացրել ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության անդամների եւ փոխանդամների կազմը, որը բաց քվեարկությամբ արժանացել է ներկաների հավանությանը: Այսուհետեւ ՀՌԱԿ-ը կունենա 5 փոխատենապետ, որոնց մեջ բացակայում է նախկին համաատենապետ Մեխակ Գեւորգյանի անունը:

Այնուհետեւ պատգամավորական ժողովը քննարկել է բանաձեւը, որը նույնպես ընդունվել է միաձայն:

Նոր Նորքը ոռոգման ջրի խնդիր չի ունենա

Ամբողջացավ Նոր Նորքի 7-րդ, 8-րդ, 9-րդ զանգվածների ոռոգման ջրի համակարգը: Շինարարությունը մեկնարկել է այս տարվա հունվարին (ընդհանուր արժեքը՝ 75 հազար դոլար): Ջրագծի երկարությունը 6,5 կմ է: Նոր Նորքը ոռոգման ջրով ապահովելու ծրագիրը վարկային ներդրումների շրջանակներում իրականացնում է Սոցիալական ներդրումների հիմնադրամը: Վարկային ծրագրի առաջին մասն ավարտվեց 1995-2000 թթ՝ 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ, 5-րդ զանգվածների ոռոգման համակարգի վերակառուցումով: Այն ժամանակ 10 տոկոսի մասնաբաժնով ներդրում կատարեց նաեւ Նոր Նորքի թաղապետարանը:

Այսպիսով, մայրաքաղաքի ամենաաղքատ բուսածածկով համեմատաբար երիտասարդ համայնքը բառի ուղղակի իմաստով ծաղկեցնելու եւ կանաչեցնելու հնարավորություն ստացավ:

Պուտինը եւ Աբաշիձեն՝ ի պաշտպանություն Շեւարդնաձեի

Սկիզբը էջ 1

Հանդիպումից հետո Շեւարդնաձեն ասել է, որ «76-ամյա մարդու հետ պետք չէ խոսել այդ տոնով եւ վերջնագրերի լեզվով»:

«Շեւարդնաձեն հրաժարական կտա, ինչպես ժամանակին արեց Միլոշեւիչը: Երբ ես այդ մասին ասացի նրան, սկսեց գոռալ, եւ ես որոշեցի լքել բանակցությունները: Այս պահից ես կորցնելու բան չունեմ, մենք պայքարելու ենք մինչեւ վերջ», ասել է Սահակաշվիլին:

Շեւարդնաձեն հրաժարական տալու պատրաստ չէ, այլապես աջակցություն ստանալու ակնկալիքով չէր լքի արդեն մեկ շաբաթ ներքին զորքերով շրջափակված իր նստավայրը եւ ուղեւորվի Բաթում՝ Աբաշիձեի մոտ:

Ու եթե Թբիլիսիում ընդդիմության կողմնակից ցուցարարները Շեւարդնաձեի՝ բազմության մեջ երեւալուն արձագանքեցին «Հեռացի՛ր, հեռացի՛ր, հրաժարական տո՛ւր» կոչերով, Բաթումում՝ իր պաշտոնավարության ավելի քան 10 տարիների ընթացքում առաջին անգամ արժանացավ հազարավոր բաթումցիների բուռն ծափահարություններին:

Ըստ «Աջարա» հեռուստատեսության, Աբաշիձեն Շեւարդնաձեին անձամբ է դուրս բերել փողոց՝ դեմ առ դեմ հանդիպելու բաթումցիներին:

«Մենք կպաշտպանենք մեր միասնականությունը եւ չենք շեղվի ժողովրդավարության ուղուց: Ազգայնականների նպատակն իշխանության գալն է, ինչը նշանակում է աղետ Վրաստանի համար: Նրանց իշխանության գալու դեպքում Վրաստանին սպառնում է փլուզում», ասել է Աբաշիձեն:

«Մենք չենք շեղվի ժողովրդավարության ուղուց: Որեւէ ուժ չի կարող մեզ կոտրել», ասել է Շեւարդնաձեն:

Ժողովրդավարության ուղուց չշեղվող հենց այս երկու գործիչները, ինչպես նշում են ընտրություններին հետեւող դիտորդները, անթույլատրելի չափերով կեղծել են խորհրդարանական ընտրությունները, ինչի հետեւանքով իրական հաղթողը՝ Սահակաշվիլու «Ազգային շարժումը», ինչպես նաեւ խորհրդարանի նախկին եւ ներկա նախագահներ Ժվանիայի եւ Բուրջանաձեի կողմնակիցները դուրս են եկել փողոց:

Ընտրություններից անցել է 9 օր, սակայն Վրաստանի ԿԸՀ-ն դեռեւս չի «որոշել», թե կուսակցություններից որն ինչքան ձայն պիտի ստանա: Երեկվա տվյալներով՝ առաջին տեղում իշխանամետ «Հանուն նոր Վրաստանի դաշինքն» է, երկրորդում՝ Աբաշիձեի «Աղորձինեբա» կուսակցությունը, երրորդում՝ «Սահակաշվիլի-ազգային շարժում» դաշինքը:

Շեւարդնաձեն Բաթում մեկնեց Ռուսաստանի նախագահի հետ հեռախոսազրույցից հետո՝ ստանալով Պուտինի աջակցությունը: Հիշեցնենք, որ մոտ մեկ ամիս առաջ Շեւարդնաձեն Պուտինին համեմատել էր Հիտլերի հետ:

«Պուտինի հետ հեռախոսազրույցի ընթացքում որեւէ երաշխիք չեմ ստացել: Դա սովորական եւ շատ ընկերական զրույց էր: Ես նախագահ Պուտինին տեղեկացրի ընտրությունների եւ վերջին զարգացումների մասին: Պրն Պուտինն ասաց, որ անհրաժեշտության դեպքում Ռուսաստանը Վրաստանին կտրամադրի ցանկացած օժանդակություն», «Ինտերֆաքս» գործակալությունը մեջբերում է Շեւարդնաձեի խոսքերը:

«Շեւարդնաձեն, չնայած Ռուսաստանից ստացած երաշխիքին եւ բռնակալ Աբաշիձեի աջակցությանը, չի կարող Վրաստանը վերածել բանանային հանրապետության», ասել է Սահակաշվիլին:

Ռուսաստանը Վրաստանում ունի ռազմական երկու կայան՝ Ախալքալաքի 62-րդ եւ Բաթումի 12-րդ: «Անդրկովկասում ռուսական զորքերը չեն ներգրավվելու Վրաստանի քաղաքական դիմակայություններում», ասել է Անդրկովկասում ռուսական զորքերի մամլո ծառայության ղեկավար Ա. Լուցկեւիչը:

Փոխարենը Պանկիսի կիրճից Թբիլիսի է տեղափոխվել Վրաստանի ՆԳ ներքին զորքերի մի մասը: «Պանկիսում իրավիճակը բարելավվել է, լեռներում ձյուն է տեղացել, եւ սահմաններում անցուդարձը փաստորեն անհնար է», ասել է ՆԳ նախարար Կոբա Նարչեմաշվիլին: «Նովոստի» գործակալությունը, հղում անելով ՆԳ մամլո ծառայությանը, հաղորդում է, որ մայրաքաղաք Թբիլիսի է ուղարկվելու մեծ քանակությամբ զենք, զինամթերք: Թե ում համար է դա ուղարկվում եւ ինչ նպատակով է օգտագործվելու, մամլո ծառայության աշխատակիցը չի ճշտել:

Վրաստանում ներքաղաքական զարգացումները հստակ տրամաբանության չեն ենթարկվում, եւ դժվար է կանխատեսել, թե ինչ վերջաբան կունենա ներքաղաքական հերթական ճգնաժամը: Ուղիղ երկու տարի առաջ նույն Սահակաշվիլու եւ Ժվանիայի կողմնակիցները պահանջում էին Շեւարդնաձեի հրաժարականը: Ներքաղաքական իրավիճակը հասել էր լարվածության գագաթնակետին ու Շեւարդնաձեի հրաժարականը մոտ էր թվում: Սակայն Վրաստանի նախագահը կարողացավ «չոր» դուրս գալ, հրաժարական տվեցին խորհրդարանի նախագահ Ժվանիան եւ ողջ կառավարությունը:

Ի դեպ, ըստ Թբիլիսիում տարածված համառ լուրերի, երկու տարի առաջ Ժվանիան հրաժարական է տվել Վրաստանում ԱՄՆ նախկին դեսպան Ռեմլերի հետ խորհրդակցելուց հետո: Նոր դեսպան Մայլսը, որի ազդեցությունը ե՛ւ ընդդիմության, ե՛ւ իշխանությունների վրա ակնհայտ է (հենց այս դեսպանն էր միջնորդի դեր կատարում իշխանություն-ընդդիմություն հակասությունները հարթելու հարցում), երեկ հայտարարել է, որ ԱՄՆ-ը չի պատրաստվում միջամտել Վրաստանի ներքին գործերին, իսկ վրաց ժողովուրդը խաղաղ ցույցեր անցկացնելու իրավունք ունի:

Երեկ ուշ երեկոյան Վրաստանի խորհրդարանի շենքի դիմաց շարունակվում էին ցույցերը: Ինտերֆաքս գործակալությունը հաղորդում է, որ ընդդիմության առաջնորդները սկսել են հացադուլ՝ պահանջելով նախագահ Շեւարդնաձեի, կառավարության հրաժարականը եւ նոր խորհրդարանական ընտրությունների կազմակերպում: Սահակաշվիլին ասել է, որ ամբողջ աշխարհն աջակից է իրենց արդար պայքարին:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան ԺԲ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010, Հանրապետութեան 47
Ֆաքս: 374-1-562863
e-mail: azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Լրագրողների սենեակ / հեռ. 581841
Համակարգ. ծառայութիւն / հեռ. 582483
Apple Macintosh համակարգչային շարուածը «Ազգ» թերթի

Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսութեամբ, առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան, խստիւ արգելւում են, համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի:
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում

«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor-in-chief
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.
Yerevan, Armenia, 375010

ԱԶԳ

Ծառից հետո մանանեխ չեն մատուցում

Կամ քաղաքաշինական պոպուլիզմ

Մայրաքաղաքի կանաչ տարածքների հաշվին ապօրինի կառուցապատումները հասարակության տարբեր շերտերի խուլ ու բացահայտ դժգոհությունների մշտական առիթ են: Ստեպ-ստեպ հասարակական կազմակերպություններն աղմուկ են բարձրացնում այս առթիվ, նույնիսկ մի քանի անգամ ցույցեր կազմակերպեցին, բայց ապօրինի կառուցապատումների երթը տարիներ անարգել շարունակվել է: Եվ ի վերջո, տրանսպորտով հեղեղված քաղաքը շնչահեղձ եղավ: Չօգնեցին նաեւ երեւանցիների բողոքները վերին ու ստորին ատյաններին:

Միայն անցած տարի քաղաքապետարանը 936 բողոք է ստացել, այս տարվա 4 ամիսների ընթացքում՝ 1496: Երեւանի նոր քաղաքապետ Երվանդ Զախարյանն իր իշխանության հենց սկզբից փորձում է որոշակի սրբագրումներ կատարել ապօրինի կառուցապատումների բազմազան տեսականու մեջ: Կադաստրի պետական կոմիտեի հետ քաղաքապետարանը հատուկ հանձնաժողով է ստեղծել, որը մինչեւ տարեվերջ ապօրինի շինությունների ու հողազավթումների գույքագրում ու հաշվառում պիտի իրականացնի:

Երեկ քաղաքապետարանի խորհրդական Գրիգոր Մելքումյանը լրագրողներին ներկայացրեց ապօրինի կառույցների դեմ սկսած իրենց արշավի մանրամասները: Ինչպես եւ ենթադրվում էր (քանդման ենթակա են այն ապօրինի կառույցները, որոնք մեկնարկել են 2001 թ. մայիսի 19-ից), քաղաքապետարանի գործողությունները սահմանափակվում են միայն երկչոտ միջամտություններով, ավտոտնակների կամ փոքրիկ բենզալցակայանների ապամոնտաժմամբ: Մ. Հերացու փողոցում ընդհատվել է 2 բենզակրպակների գործունեությունը: Դրանց դիմաց տեղավորված են պատկառելի ընդգրկումների 2 լցակայան եւս, որոնք, սակայն, ապօրինի կառույցների ցանկում չեն ներառված, որովհետեւ փաստաթղթային բոլոր ձեւակերպումներով, անկասկած, համապատասխանում են քաղաքաշինության մեր տարբերակին: Լցակայանների շրջակայքում ոչ միայն բնակելի տներ են, այլեւ ներկանյութերի առ ու վաճառքի խոշոր մի վաճառակետ: Այսինքն, ժամանակին այն կառուցվել է քաղաքաշինական նորմերի, կոնկրետ դեպքում հակահրդեհային անվտանգության պահանջի կոպիտ խախտումներով: Եվ այսպիսի օրինակները Երեւանում բազմազան են ու բազմաթիվ: Էկոլոգիական կազմակերպություններից մեկն անցած տարի սեփական նախաձեռնությամբ Երեւանի բենզալցակայաններն էր հաշվառել: 700-ից ավելի լցակայաններ էր հաշվել, աղետալի թիվ ու սպառնալիք բնակչության անվտանգության համար: Սակայն դրանց մեծամասնությունն, անշուշտ, քաղաքի անթույլատրելի հատվածներում տեղավորվել է՝ կանխավ հոգալով փաստաթղթային պատշաճ ձեւակերպումները, եւ այսօր նույնպես չի ներառվում ապօրինությունների ցանկում: Բայց եթե կառուցապատման հետեւանքով խախտվել են քաղաքաշինական նորմերը, ինչո՞վ են դրանք տարբերվում իրենց հարեւան ապամոնտաժված բենզալցակայաններից:

Ալեք Մանուկյան փողոցում, Ֆիզկուլտինստիտուտի դիմաց կիսակառույց մի օբյեկտի շինարարությունն ապօրինի կառույցների դեմ պայքարի շրջանակներում նույնպես կեսճամփին ընդհատվել է: Դրա կողքին կլոր աշտարակով սրճարանային թե այլ բնույթի սպասարկումների մի հզոր կառույց է բարձրացել, որը հսկա տարածքի վրա ուղղակի կլանել է օղակաձեւ զբոսայգու մի մասը: Այն եւս ապօրինի կառույցների թվում չէ, բայց հավասարապես արժանի է դրանց ճակատագրին, սակայն տերը շրջապատի բարեկարգման աշխատանքները նոր-նոր է կատարում: Սրա նման օբյեկտները, որ դժվար է սոսկ այդպես անվանել (դրանք ավելի շուտ հանրային սպասարկման համալիրներ են), պատել են ողջ օղակաձեւ զբոսայգին, անխնա ոչնչացրել քաղաքի կենտրոնում տեղադրված փոքրիկ անտառայգին: Եթե դրանք օրինական կառույցներ են, ապա քաղաքաշինության հայկական ըմբռնման մեջ կանաչապատում հասկացությունը կանաչազավթում պիտի ընկալել:

Իսկ ինչ է լինելու այն առանձնատների ճակատագիրը, որոնք բարձրացել են Հաղթանակի անտառայգում՝ դարձյալ արհամարհելով բնապահպանական արժեքները: Գրիգոր Մելքումյանի հավաստմամբ, այս պահին առանձնատների գույքագրում նույնպես իրականացվում է, դրանք լուսանկարվում ու հաշվառվում են:

Իսկ եթե դրանք ապօրինի են, բայց բարձրաստիճան պաշտոնյաների հովանավորությո՞ւնն են վայելում: Ոչ ոքի համար գաղտնիք չէ, որ պատահական մարդը չէր կարող հավակնել դրանց տերը լինելու բախտին: Գրիգոր Մելքումյանը պնդում է, որ նույնիսկ այդ դեպքում ապօրինի առանձնատունը քանդվելու է, դրա համար իրենք իրավական բոլոր լծակներն ունեն: Փորձենք հավատալ նրա լավատեսությանը, եթե ինքն էլ հավատում է իր ասածին:

Անկասկած, ապօրինի կառույցների դեմ սկսված բաց արշավի լավն այն է, որ հույսի մի փոքրիկ ծիլ է բողբոջում, թե այսուհետեւ քաղաքի կանաչ տարածքների անպատկառ բռնազավթումներ չեն լինի, ինչպես որ եղել է առ այսօր: Բայց եթե ճիշտ խոստովանենք, համեղ խորտիկներն արդեն կլլված են, եւ որեւէ մեկը, եթե ցանկանա էլ ներս խցկվել արդեն անթույլատրելի (ցավոք, խիստ ուշացած սահմանափակումից այն կողմ), քիմքի պահանջին վայել պատառ չի գտնելու:

Քաղաքապետարանի այս վերջին օպերացիան պարզապես հաստատում է, որ քաղաքականության մեջ խրախճանք անող պոպուլիզմը, որ ընդամենը ժողովրդի աչքին թոզ փչելու գործավարություն է, հաստատապես սպրդել է նաեւ մեր իշխանության բոլոր օղակները:

Ծառից հետո մանանեխ չեն մատուցում:

ԿԱՐԻՆԵ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

ԵՐԹՈՒՂԱՅԻՆՆԵՐ

Ինչքա՞ն է շարունակվելու այս վիճակը

Արդեն գրեթե մեկ շաբաթ Երեւանում երթուղային տաքսիները երթեւեկում են նստատեղերին համապատասխան ուղեւորների քանակով: Ոստիկանական շրջիկ մեքենաները յուրօրինակ որս են իրականացնում փողոցներում, թեկուզ մեկ ավելորդ ուղեւորով երթուղայինների վարորդներն, իրենց իսկ վկայությամբ, տուգանվում են 15-20 հազար դրամով: Սակայն այս ժամանակավոր ռեֆորմից քաղաքային տրանսպորտի սպասարկումն ավելի քաղաքակիրթ չդարձավ: Ուղեւորակուտակումների մեծ խմբեր են հայտնվել գրեթե բոլոր կանգառներում: Առավել սարսափելի է վիճակը պիկ ժամերին: Երթուղայինում տեղ նվաճելու հրմշտոցը, քաշքշուկը պակաս նվաստացուցիչ ու վայրենի չեն, քան երթուղայինում մեկ ոտքի վրա կամ ինչ-որ մեկի գրկում տեղ հասնելը: ԱԺ ամբիոնից ՀՀ տրանսպորտի եւ կապի նախարարն առաջին անգամ պաշտոնապես խոստովանեց, որ երթուղիներում օրինական գործող 2513 միկրոավտոբուսներին ճիշտ համարժեք քանակով Երեւանի փողոցներում անարգել երթեւեկում են նաեւ ապօրինի մեքենաներ (այդ մասին բազմիցս գրել է **«Ազգը»**, Արա Մարտիրոսյանի գրչով): Դրանց մեծ մասը հնամաշ է, նորոգումների կարոտ, ինչպես վերջին ողբերգության պատճառ դարձած, 1977 թ. արտադրության երթուղայինը, որը նույնպես գրանցված չի եղել երթուղում: Ի դեպ, տրանսպորտի եւ կապի նախարարը հաստատեց, որ նույն վիճակում են նաեւ միջմարզային երթուղայինները: Սա ավելի վտանգավոր իրողություն է՝ նկատի առնելով հանրապետական ճանապարհների բարդ ռելիեֆը: Եթե տրանսպորտի նախարարն էլ լավատեղյակ է ուղեւորափոխադրումների արատավոր բարքերին, պիտի նման վթա՞ր լիներ, որ նոր մտահոգվեին օրինականության մասին: Առ այսօր մտածե՞լ են հաշվառել, թե քանի հնամաշ մեքենա է երթեւեկում Երեւանի փողոցներում:

Հիմա այնպիսի շիլաշփոթ է ստեղծվել, որից ակնհայտորեն ոչ ոք գլուխ չի հանում: Պաշտոնյաների կողմից առաջարկվող միջանկյալ լուծումն առայժմ մրցութային պահանջների խստացումն է: Կմեղմացնի՞ այս միջոցառումը սրված իրավիճակը եւ ե՞րբ: Եթե այս պահին ապօրինի երթուղայիններն առայժմ հործանքով դուրս են մղվում երթուղիներից, իսկ օրինականները սովորականից կրկնակի պակաս ուղեւոր են փոխադրում, ապա պարզ է, որ ուղեւորների մի մեծ զանգված, հատկապես միջանկյալ կանգառներում, չի կարողանալու օգտվել հանկարծակի «քաղաքակրթված» սպասարկումից: Պարզ է, որ սա լավագույն տարբերակը չէ, որ առաջարկվում է մարդկանց, ովքեր հիմա էլ հարկադրված են կամ ոտքով քայլել դեպի վերջնականգառները եւ փորձել այնտեղից նստել մեքենա կամ էլ ստիպված են օգտվել մի քանի փոխադրամիջոցից: Մարդիկ մեղավոր չեն, որ կլանային շահերի ճնշման ու տրանսպորտային իշխանությունների կարճատեսության պատճառով Երեւանը զրկվեց տրամվայներից, տրոլեյբուսներից ու ավտոբուսներից եւ երթուղային մենաշնորհի պատանդը դարձավ: Կ. Դ.

Նաղդալյանի գործով պաշտպանական ճառերն ավարտվեցին

Արմեն Սարգսյան-Ապեր՝ փոխադարձ մեղադրանքներ

Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ առաջին ատյանի դատարանում երեկ շարունակվեց Տիգրան Նաղդալյանի սպանության գործով դատավարությունը: Քանի որ դատարանն արդեն լսել էր մեղադրող կողմի ճառը, անդրադարձավ տուժողի իրավահաջորդի ներկայացուցչի՝ Տիգրան Նաղդալյանի քրոջ ճառին:

Նշենք, որ Կարինե Նաղդալյանի ճառը հուզական էր, մասնավորապես պարունակում էր մի շարք հարցականներ կապված գործի տարբեր հանգամանքների հետ: Տկն Նաղդալյանը նշեց, որ իր համար դժվար է կանգնել ոճրագործների կողքին եւ սանձել ամբաստանյալների նկատմամբ տածած ցասումը:

«Սկզբից եւեթ պարզ էր, որ սպանությունը քաղաքական է: Սպանությունից երկու ամիս անց նախադեպը չունեցող բան տեղի ունեցավ. բացահայտվեց պատվիրված սպանությունը, ձերբակալվեցին 13 մարդ, այդ թվում՝ Սարգսյանների ընտանիքի կրտսեր եղբայր Արմեն Սարգսյանը»:

Խոսելով այս մասին, Կարինե Նաղդալյանն անդրադարձավ նաեւ դատարանում հնչած ցուցմունքներին: Ըստ Կարինե Նաղդալյանի, ամբաստանյալ Արմեն Սարգսյանը դատարանին փորձում էր համոզել, որ սպանության կատարման համար գումար է տվել Հովհաննես Հարությունյանին (Ապերին) վախ ունենալով իր ընտանիքի անվտանգության համար: Կարինե Նաղդալյանը հարցադրում արեց, թե ինչպես ընդհանրապես վախկոտ մարդ չլինելով, Արմեն Սարգսյանը տվյալ դեպքում վախեցել է եւ վճարել 75 հազար դոլար: Ընդ որում, լինելով Վազգեն Սարգսյանի եղբայրը, ինչպե՞ս է համարձակվել Արմեն Սարգսյանը պարտակել սպանությունը:

Ինչ վերաբերում է սպանության անմիջական կատարող Ջոն Հարությունյանին, ապա Կարինե Նաղդալյանի դատողություններն այսպիսին են: Ինչպես կարող էր սպանության գնալ Ջոն Հարությունյանը՝ մտածելով, թե Տիգրան Նաղդալյանը «Հոկտեմբերի 27»-ի կազմակերպիչներից է: Միեւնույն ժամանակ չհասկանալ, որ նման մարդն այդքան հասանելի չի կարող լինել:

Խոսելով ամբաստանյալ Ֆելիքս Առուստամյանի մասին, տկն Նաղդալյանն ասաց, որ թեեւ նա հետ է կանգնել սպանությունից, բայց դատարանում նրա՝ պահվածքը լկտի էր: Ամբաստանյալ Գեղամ Շահբազյանի այն խոսքերը, թե սպանության նախապատրաստությանը մասնակցել է, քանի որ չի ճանաչել Տիգրան Նաղդալյանին, տուժողի իրավահաջորդի կարծիքով, բավարար հիմք չէ մեղմ պատիժ առաջարկելու համար:

Հովհաննես Հարությունյանի (Ապերի) ցուցմունքները տկն Նաղդալյանը քննությանն օգնող չհամարեց, ինչպես որակել էր մեղադրող կողմը: Կարինե Նաղդալյանը համաձայնեց, որ ամբաստանյալներից միայն Գրիգոր Պետրոսյանն է, որ ցուցմունքները չի փոխել: Ինչ վերաբերում է ամբաստանյալ Լյովա Հարությունյանին, ապա Կարինե Նաղդալյանը բացարձակ սուտ որակեց վերջինիս այն կարծիքը, թե Տիգրան Նաղդալյանը «Հոկտեմբերի 27»-ի կազմակերպիչներից էր:

Տուժողի իրավահաջորդը համաձայնեց մեղադրական ճառում շարադրված փաստերի հետ, ընդգծելով, սակայն, որ պատժաչափերը մեղմ էին եւ չէին համապատասխանում ճառի բովանդակությանը: «Առաջին անգամ բացահայտվել է պատվիրված սպանություն, բացահայտվել է պատվիրատուն»:

Չնայած երիտասարդ տարիքին, քրոջ խոսքերով, Տիգրան Նաղդալյանը ձեռք էր բերել սեր, հարգանք, համբավ: Բոլորն էին նշում, որ նա անփոխարինելի էր: Ուստի եւ Նաղդալյանին սպանելու կրակոցն ուղղված էր բոլորի դեմ:

Տուժողի իրավահաջորդը դժգոհություն հայտնեց, որ մեղադրող կողմն իր ճառում նշել էր միայն հանցագործությունը մեղմացնող հանգամանքներ: «Ո՞ւր մնացին ծանրացնողները», թերեւս դահլիճում բոլոր ներկաներին դիմելով հարցրեց Կարինե Նաղդալյանը:

Պաշտպանական ճառերն սկսեց ամբաստանյալներ Ջոն Հարությունյանի, Գեղամ Շահբազյանի, Գրիգոր Պետրոսյանի եւ Սամվել Հարությունյանի պաշտպան Լուսնթագ Բաղալյանը: Ըստ նրա, Ջոն Հարությունյանի պարագայում, որ սպանության անմիջական կատարողն է, ընդունելի է, որ նրա կատարած հանցանքը ծանր է, նրան առաջադրված մեղադրանքը՝ ճիշտ: Սակայն, ըստ պաշտպանի, դատարանը պետք է հաշվի առնի, որ Ջոն Հարությունյանն ինքն է պատմել Նաղդալյանի սպանությունը կատարելու մասին, անկեղծորեն խոստովանել է ամբողջը:

Լուսնթագ Բաղալյանը Ջոն Հարությունյանի հանցանքը ապացուցված համարեց, միեւնույն ժամանակ նշելով, որ նրան պետք է տրվի ավելի մեղմ պատիժ, քան 15 տարի ազատազրկումն է: Խոսելով ամբաստանյալ Գեղամ Շահբազյանի մասին, Լուսնթագ Բաղալյանը նշեց, որ Շահբազյանը նախաքննության սկզբից անկեղծորեն ցուցմունքներ է տվել՝ օժանդակելով Ջոն Հարությունյանին եւ Ֆելիքս Առուստամյանին սպանությունն իրագործելու համար:

Ըստ տկն Բաղալյանի, մեղադրող կողմի միջնորդած 11 տարի ազատազրկումը խիստ շատ է Գեղամ Շահբազյանի համար, քանի որ «Գեղամն ընդամենն օժանդակել է սպանությանը, նա մեքենայով սպասարկել է նրանց»: Սրա հետ մեկտեղ տկն Բաղալյանն ավելացրեց, որ Գեղամը կապող օղակ է եղել պատվիրատուի եւ կատարողների միջեւ: Պաշտպանը միջնորդեց սահմանել ավելի մեղմ պատժաչափ:

Ամբաստանյալ Գրիգոր Պետրոսյանին առաջադրված մեղադրանքը պաշտպանը համարեց չհիմնավորված, քանի որ նա ընդամենը լսել էր սպանության մասին խոսակցություններ:

Լուսնթագ Բաղալյանը միջնորդեց վերաորակել մեղադրանքը, սահմանելով մեղմ՝ պատիժ:

Ինչ վերաբերում է ամբաստանյալ Սամվել Հարությունյանին, որ մեղադրվում է սպանության պարտակման մեջ, ապա պաշտպանի խոսքերով, «երկու տարի ազատազրկման պատիժը չափազանց խիստ է նման անբասիր անձնավորության համար»:

Բաղալյանը խնդրեց բավարարվել կրած կալանքով, որը գործող քր.օր.-ի համաձայն մեկ տարուց ավելի է, եւ ազատ արձակել դատարանի դահլիճից:

Գայանե Մելքոնյանից տեղեկությունները նրա ամուսնու՝ Հովհաննես Հարությունյանին (Ապերին) փոխանցած ամբաստանյալ Խաչիկ Ահագինյանի պաշտպանը դատարանին միջնորդեց Ահագինյանին ճանաչել անպարտ, իսկ մեղավորության դեպքում բավարարվել արդեն կրած կալանքով:

Ամբաստանյալ Լյովա Հարությունյանի պաշտպան Վաղինակ Գեւորգյանը նշեց, որ իր պաշտպանյալի մեղավորության մասին դատարանում որեւէ ապացույց չի նշվել եւ մեղադրող կողմի միջնորդած մեկ տարին ոչ թե մեղմ, այլ անհիմն պատիժ է: Արմեն Սարգսյանի պաշտպաններ Ռոբերտ Գրիգորյանը եւ Ամալյա Ավագյանը նույնպես հանդես եկան պաշտպանական ճառերով՝ հիմնականում դժգոհություն հայտնելով դատաքննության ժամանակ, ըստ իրենց, տեղի ունեցած բազմաթիվ խախտումներից:

Խոսեց նաեւ ամբաստանյալ Արմեն Սարգսյանը: Նախ նա նյութեր ներկայացրեց գործում կարեւոր նշանակություն ունեցող հեռախոսազրույցների մասին: Ապա ասաց, որ ցանկանում է դիմել Նաղդալյաններին: Տիգրան Նաղդալյանի հայրն արձագանքեց վիրավորական արտահայտությամբ: Սարգսյանը նշեց, որ հասկանում է նման պահվածքը: Նա ավելացրեց, որ որեւէ բան սուտ ասելու դեպքում «թող Տիգրանի ճակատագրին արժանանա իմ միակ տղան»: Ըստ Սարգսյանի, Ապերը (վերջինիս խցակիցների հաղորդած տեղեկությունների համաձայն) պատրաստվել է խոստովանել իր մեղավորությունը որպես պատվիրատու: Եվ եթե կոնկրետ պահին չհարցաքննվի, ապա, ինչպես արտահայտվեց Արմեն Սարգսյանը, «գիշերը նրա վրա կաշխատեն»:

Հովհաննես Հարությունյանն ասվածին արձագանքեց, թե, ինչպես ասում էր Արմեն Սարգսյանն ազգային հերոս դառնալու մասին, նման նպատակ ինքը չունի, բայց երեւի դա պետք է հենց Սարգսյանին:

ԱՆԱՀԻՏ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Գազը, էլեկտրաէներգիան, ջուրը էժան ապրանք չեն

Բայց արդյոք բարձրացվող սակագինը հիմնավորված կամ հարմա՞ր է մեր գրպանին

Ազգային դրամանիշի նկատմամբ արտարժույթի գների տատանումներ, գազի, էլեկտրաէներգիայի ու ջրի սակագների հնարավոր բարձրացումներ եւ դրանց հետեւանքներ. սա՝ հարցերի շրջանակը, որի շուրջ զրուցեցինք տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր, ԱԺ նախկին պատգամավոր Վարդան Բոստանջյանի հետ:

- Պրն Բոստանջյան, ինչո՞վ կարելի է բացատրել հենց այդ ժամանակահատվածի ընթացքում կուրսի փոխարժեքի նվազումը, ապա որոշակի բարձրացումը:

- Անկախ տարբեր հանգամանքներից, տնտեսագիտական առումով այս երեւույթն ունի հետեւյալ մեկնաբանությունը: Հայկական դրամի կուրսի վերջին ամիսների ընթացքում նկատվող տատանումներն արժույթի նկատմամբ գլխավորապես պայմանավորված են արտարժույթի շուկայում առաջարկի եւ պահանջարկի հարաբերակցության փոփոխությամբ: Այդ հարաբերակցության ձեւավորման գործում էական նշանակություն ունեն մի շարք հանգամանքներ: Մասնավորապես խոսքը վերաբերում է վերջին ամիսներին հանրապետություն մուտք գործող արտաքին մասնավոր տրանսֆերտների ավելացմանը: Ավելի մատչելի բացատրելիս՝ դրանք այն գումարներն են, որ արտերկրից բարեկամները ուղարկում են Հայաստան: Պայմանավորված տարվա վերջին ամիսներով՝ այսպիսի գումարների ծավալը մեծացել է:

Մեծացել է նաեւ արտարժույթի ստվերային շրջանառությունը: Հանրապետությունում բազմաթիվ գործարքներ կատարվում են ստվերային ռեժիմով՝ հաշվարկվելով արտարժույթով: Այս պարագայում նման երեւույթն օպերատիվ արտացոլում չի ունենում դրամավարկային քաղաքականության մեջ: Կուրսի փոփոխությունների վրա ազդում են նաեւ մանրածախ առեւտուրը, արտարժույթի շրջապտույտի արագացումը եւ այլ երեւույթներ: Այս դեպքում նկատի ունեմ օրվա ընթացքում բելուգ կատարվող գնումները, որ իրականացվում են արտարժույթով: Ընդհանրացնելով կարող ենք ասել, որ արտարժույթի հոսքը մեծացել է, եւ դա բերել է հայկական դրամի կուրսի նվազման:

- Հնարավո՞ր է արդյոք, որ նման տատանումները պայմանավորվեն նաեւ արհեստական գործոններով:

- Ընդհանրապես արհեստականորեն ազդել կուրսի տատանումների վրա տեսականորեն հնարավոր է, որն առաջին հերթին կապված է երկրում դոլարիզացիայի բարձր մակարդակի հետ: Նման պարագայում մինչեւ անգամ ոչ մեծ ծավալների արտարժույթի հայտնվելը շուկայում կամ ընդհակառակը՝ դրա դուրսբերումը շուկայից, կարող է բերել կուրսի փոփոխության: Սա հիմնականում Կենտրոնական բանկի գործառույթ կարող է լինել, բայց օգտագործումը ողջունելի ու ցանկալի չէ: Խնդիրն այն է, որ սուբյեկտիվ շահերով պայմանավորված նման գործողությունները հղի են վտանգավոր հետեւանքներով:

Նման միջամտությունը կարող է օգտագործվել միայն կարգավորման նպատակով՝ Կենտրոնական բանկի սահմանած սղածի սցենարի համաձայն:

- Այս օրերին ակտիվ քննարկումներ են ծավալվում ջրի, էլեկտրաէներգիայի, գազի սակագների հնարավոր բարձրացման կապակցությամբ: Ինչո՞վ են առանձնահատուկ այս սակագները եւ ինչպե՞ս են ձեւավորվում:

- Առաջինը՝ գոյություն ունեն ազատ շուկայական սակագներ եւ սակագներ բնական մենաշնորհի ոլորտներում: Դրանք ենթակա են պետության կողմից կարգավորման, քանի որ ընդգրկում են հասարակական պահանջմունքների բավարարման ամբողջ դաշտը: Սակագների կարգավորման ոլորտը չի կարող ընդհանրապես հաշվի չառնել ընդհանուր տնտեսական քաղաքականության պահանջները: Բայց, մյուս կողմից, նշված ծառայություններն իրականացվում են տեխնիկական եւ տեխնոլոգիական բարդ համակարգերի միջոցով, որոնց գործունեության կարգավորումը պետք է կարեւոր նախապայման լինի այս ոլորտներում հիմնավորված սակագնային քաղաքականություն վարելու համար: Եվ հետո՝ այս համակարգերը պետք է արդիականացնել, ինչը կապիտալ ներդրումներ է պահանջում: Այստեղ առաջանում է խնդիր, քանի որ համակարգում կատարվող ծախսերը չեն համապատասխանում ջրի, էլեկտրաէներգիայի, գազի դիմաց բնակչության վճարումներին: Ամեն դեպքում պետք է սպառողները պատկերացնեն, որ իրենք էժան ապրանք չեն օգտագործում: Խնդիրն այլ է. բնակչության մի մեծ զանգված անվճարունակ է: Այստեղ է, որ այս խնդիրներով զբաղվող հանձնաժողովը պետք է կարողանա ճշտել, թե արդյոք շահագործողների առաջարկած սակագինը հիմնավորվա՞ծ է:

- Հնարավո՞ր է պարզել առաջարկված սակագնի հիմնավորվածությունը: Եվ ինչպե՞ս վարվել անվճարունակության խնդրի հետ:

- Հնարավոր է, որ այդ հանձնաժողովը չկարողանա խորությամբ պատասխանել այդ հարցին: Եվ եթե հաշվի առնենք, որ ամեն մի տնտեսվարող սուբյեկտ ազատ տնտեսական պայմաններում ցանկանում է մեծ շահույթ ստանալ, մենաշնորհի ոլորտներում սակագինը պետք է ողջամիտ, հիմնավորված լինի՝ զսպված շահույթով:

Սակագնի բարձրացումը որոշակիորեն կարող է նաեւ սպառողներին զգաստացնել, դարձնել ավելի խնայող: Սակագնի բարձրացման խնդրում կան դրական կողմեր: Բայց դրա հետ մեկտեղ՝ անգամ տեղին եւ հիմնավորված բարձր սակագնի դեպքում, բեւեռացված եկամտի պայմաններում բնակչության ճնշող մեծամասնությունը չի կարող վճարել: 5 հազար դրամ թոշակ ստացող մարդու համար 100 դրամը խիստ հաշվելի է, եւ սակագնի բարձրացումը նրա համար սարսափելի դժվարություն կլինի: Այստեղ է, որ պետական մարմինները եւ տվյալ ոլորտում գործունեություն ծավալող ընկերությունները պետք է օրենքի շրջանակներում հանգրվանեն այնպիսի մի կետում, որը տանելի լինի բոլորի համար: Իսկ սրա համար իրավական դաշտ է պետք, որը Հայաստանում մշուշոտ վիճակում է: Դեռեւս օրենքով սահմանված չեն բնական մենաշնորհի ոլորտները. որո՞նք են դրանք, ի՞նչ առանձնահատկություններ ունեն, կարգավորման ինչպիսի՞ մեխանիզմներ են ենթադրում, պատասխանատվության ի՞նչ ինստիտուտներ են կիրառվում: Ստացվում է, տվյալ դեպքում օրենսդրական նշանակալի բաց կա, որ անմիջական ազդեցություն ունի սակագնային քաղաքականության վրա:

Այս տեսանկյունից մեր հանրապետությունում առկա է պարադոքսալ իրավիճակ: Մի կողմից՝ օրենքով սահմանված չեն բնական մենաշնորհների ոլորտները, կարգավորման մեխանիզմները եւ այլն: Մյուս կողմից՝ գործում է բնական մենաշնորհների կարգավորման հանձնաժողով, որը սահմանափակ թվով մասնագետներով փորձ է կատարում կարգավորել ինչ-որ բան: Այս ձգտումը խրախուսելի է, սակայն, ակնհայտորեն, ոչ բավարար:

Այս պարագայում հնարավոր են սուբյեկտիվ բնույթի բոլոր հետեւանքները: Եվ եթե անհանգստություններ կան, ապա դա չի նշանակում, թե բնակչությունը չի հասկանում սակագնի բարձրացումը: Պարզապես խնդիրն այնպիսի բարձրացումն է, որ հնարավոր լինի վճարել, որ սակագինն իսկապես արտացոլի իրականությունը, լինի հիմնավորված:

- Այստեղ խնդիր է մնում, թե բնակչությունը կարո՞ղ է վճարել ըստ բարձրացված սակագների եւ արդյոք բարձրացած սակագինը չի՞ պարունակի գերշահույթ:

- Եթե սակագինը չի կարող ավելի ցածր լինել, քան այս գինն է, ապա մենք պարտավոր ենք դա վճարել: Բայց եթե դա գերագնահատվա՞ծ է: Եթե հանրապետություն մուտք գործող գազի համար վերցվում է 1 խմ 16 դոլար, զարմանալի է, թե այդ ինչ տրամաբանությամբ: Տվյալ գործառույթի իրականացման արժեքը բացարձակապես այլ է: Այս կապակցությամբ արվում են համեմատություններ զարգացած երկրների հետ, թե, ասենք, ԱՄՆ-ում 1 կվտ էլեկտրաէներգիայի համար վճարում են x ցենտ: Բայց միեւնույն ժամանակ չի նշվում, որ նույն ԱՄՆ-ում տրվում է, ասենք, 5000 դոլար աշխատավարձ: Մեզանում սակագների առումով փորձում են հավասարեցնել, բայց մարդկանց փող չի տրվում՝ այդ սակագները վճարելու համար:

Ամբողջ դժվարությունը եւ հարցերի շարանը կենտրոնանում են մի հանգամանքի վրա. չկա վստահություն, թե իրականացվող քաղաքականությունը հիմնավորված է:

- Եթե սակագները բարձրացվեն, ինչպիսի՞ թանկացումներ կարելի է սպասել:

- Բնական մենաշնորհի արտադրանքը կրում է հանրային բնույթ: Գրեթե չկա ոլորտ, որ գործունեություն իրականացնի առանց ջրի, էլեկտրաէներգիայի կամ գազի սպառման: Այսինքն՝ բարձրացված սակագինն ինքնաբերաբար կարտացոլվի տարբեր արտադրանքների ինքնարժեքի մեջ: Ցանկանում ենք դա, թե ոչ, գրեթե բոլոր ոլորտներում թանկացումներ կլինեն: Պետք չէ դրանց վերաբերվել սոցիալիստական հոգեբանությամբ, քանի որ թանկացումները բերում են վարձատրության բարձրացման:

- Բայց մեր հանրապետությունում եթե վարձատրությունը բարձրացվում էլ է, ուշացած բնույթ է կրում եւ, ըստ էության, ոչ համարժեք արձագանք է թանկացումներին:

- Հնարավոր չէ ծեգ հետ չհամաձայնել: Տվյալ պարագայում մեզանում կառավարման համակարգը դեռեւս մնում է խոցելի, չի փայլում արդյունավետությամբ: Մենք անհրաժեշտ գրագետ զանգված չունենք, որն այդ կառավարման լծակների մոտ է գտնվում: Մենք ընդհանրապես չունենք այնպիսի մարդիկ, որոնք կարող են այդ դժվար, բարդ հանգույցները իրար հետ պատկերացնել, թե մի տեղ կատարվող երեւույթը մյուս տեղում ինչի կարող է հանգեցնել: Մենք չունենք պատասխանատվության համապատասխան ինստիտուտներ:

Հասկացանք, որ ազատ շուկայական հարաբերություններ են: Բայց դա չի նշանակում՝ ով ինչ ուզում է, պետք է անի: Ամեն մարդ՝ սկսած իր տնից, վերջացրած աշխատանքի վայրով, պետք է պատասխանատու լինի իր արած քայլի համար, առավել եւս կառավարման համակարգում: Սա է, որ չի բերում այն համաչափությանը, որ պետք է լինի թանկացումների եւ վարձատրության բարձրացման միջեւ:

ԱՂԱՎՆԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Մարմնավաճառության հետ սեռավարակ հիվանդությունների տարածման աղբյուր են դարձել նաեւ աղանդները

Սեռավարակ հիվանդությունների աճի ու անկման ցուցանիշներով նախկին խորհրդային միության 15 հանրապետությունների մեջ Հայաստանն ամենանպաստավոր վիճակում է: Այս համոզման է Սաշկաբանության եւ սեռավարակաբանության բժշկագիտական կենտրոնի ճանաչված մասնագետ Հարություն Տանիելյանը: 1999 թ.-ն այս հիվանդությունների զարգացման պիկի շրջանն էր հանրապետությունում, հետագայում դրանց ցուցանիշներն աստիճանական անկում ապրեցին: Սակայն այսօր էլ կենսունակ են այն բազմաթիվ գործոնները, որոնք այս ախտերի աշխուժացման իրական վտանգ են: Իբրեւ խթանիչ դրդապատճառ շարունակում է մնալ դեպի Ռուսաստան տղամարդկանց աշխատանքային միգրացիան, որի հետեւանքով սեռավարակ հիվանդություններն ակտիվորեն ներմուծվում են Հայաստան: Ամենեւին մեղմանալու հակումներ չի ցուցաբերում նաեւ մարմնավաճառությունը: Երեկոյան ժամերին Երեւանի կենտրոնական փողոցներում այցելուի սպասող երիտասարդ աղջիկների խմբերը մեր աչքի ու մտքի համար հանդուրժելի իրողություն են դարձել: Անժխտելի փաստ է նաեւ այն ոլորտի գոյությունը, որոնք փաստորեն ոչ պաշտոնական հասարակաց տներ են: Զարմանալի է, որ այս երեւույթի դեմ այդպես էլ հետեւողական որեւէ միջոցառում չձեռնարկվեց: Հասարակության բարոյական նյարդերը սղոցող այս հնագույն մասնագիտության զոհերը հիմնականում կարիքից հալածվածներն են, ովքեր անպաշտպան սեփի ողողայքն են փաշում ոչ միայն իրենց ու զվարճանքների սիրահար հասուն տղամարդկանց, այլեւ դեռահասներին: Ամենից հաճախ սեռավարակ ախտերի տարածման անարգել պատճառ է դառնում երկու կողմերի անիրազեկությունը վտանգների այն չափ ու կշռի վերաբերյալ, որ հարուցում են նման հարաբերությունները: Մաշկաբանի կարծիքով, կոպիտ միջամտությունները, որ ժամանակ առ ժամանակ իբր ձեռնարկում են իրավապահ կառույցները, երեւույթի պատկերը չեն փոխում:

1999 թ. Մաշկաբանության կենտրոնում Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության հովանավորությամբ մարմնավաճառների ուսուցման ծրագիր իրականացվեց: Նրանցից յուրաքանչյուրին հատուկ քարտեր էին տրամադրում, եւ մեկ ամսվա ընթացքում ցանկացած ժամանակ կարող էին այցելել անանուն կաբինետներ հետազոտվելու: Գաղտնիության սկզբունքը խստորեն պահպանվում էր: Անսպասելիորեն, մարմնավաճառները մեծ սիրով արձագանքեցին այս յուրօրինակ գիտափորձին: Բուժող բժիշկների եւ նրանց միջեւ փոխադարձ բարյացակամություն էր հաստատվել, նրանց պահովում էին անվճար դեղորայքով ու պահպանակներով, երբեմն փոքրիկ նվերներ տալիս: Մեկ տարի տեւած ծրագիրը հանկարծակի արդյունքներ գրանցեց. գոնե այդ ժամանակ սեռավարակների թիվը կտրուկ սկսեց պակասել: Ծրագիրն ընդհատվեց, ախտերի տարածվածությունը վերադարձավ հին վիճակին: Մարմնավաճառների կրթման ու պարբերական հետազոտությունների այդպիսի կառույցներ այսօր էլ գործում են մերձբալթյան երկրներում:

Սեռավարակ հիվանդությունները, ի վերջո, ՂԱՎ-ի (դիմադրողականության անկման վարակ, Սպիդ) նախամայրն ու սկզբնապատճառներից են: Միջազգային դոնոր կազմակերպությունների միջոցներով Հայաստանում մեկնարկել են բազմազան ծրագրեր ՂԱՎ-ի դեմ, սակայն անլուրջ տրամաբանությամբ սեռավարակ հիվանդությունների խնդիրն այդ շրջանակից դուրս է մղվել: Այս երկու խնդիրներն անջատ ու մեկուսացված են քննարկվում: Մեր պետությունը մարմնավաճառներով զբաղվելու մտադրություններ ու տրամադրություն ակնհայտորեն չունի: Իրավաբանորեն էլ երեւույթը ոչ հաստատվում, ոչ ժխտվում է: Մի քանի տարի առաջ Մաշկաբանության կենտրոնը մեր իրականության այս մերժված անկյունը կանոնակարգելու, սեռավարակ ախտերից բնակչությանը պաշտպանելու պայքարի օրինագիծ առաջարկեց կառավարությանը, սակայն այն այդպես էլ մնաց նախագծի կարգավիճակում:

Ի վերջո, աշխատանք չունենալն է այն գլխավոր պատճառը, որ այդ կանանց ու աղջիկներին մղել է մեր բարոյական նորմերին հակառակ այդ «բիզնեսին»: Եթե պետությունը ոչինչ չունի առաջարկելու փոխարենը, ապա պարտավոր է գոնե պաշտպանել նրանց ամեն պահ հնարավոր սպառնալիքներից, եւ ոչ միայն առողջությունը վտանգելու առումով: Ցավալի է, բայց դա է դարձել նրանց աշխատանքը, գոյամիջոցն ապահովելու ուղին: Զբաղվածության այս տեսակն ավելի արգահատելի չէ, քան մեր կյանքի բազմաթիվ ասպարեզներում բույն դրած կաշառակերությունը, պոռնիկիզմը, ստվերում ու բացահայտ գործող մենաշնորհները: Տարբերությունը թերեւս այն է, որ վերջիններիս բացասական ազդեցությունը անմիջականորեն շոշափելի չէ, այլ ներգործում է հետո՝ չպայթած ականի գործողության սկզբունքով:

Ի լրումն ամենայնի, վերջին շրջանում սեռավարակների զարգացման շարժառիթ են դարձել նաեւ Հայաստան ներհոսած անդրծովյան աղանդները: Դրանցից շատերի քարոզչության հարազատ տարր են բազմակողակցությունն ու խմբային սեքսը: Բժիշկների կարծիքով, մեկից ավելի կողակից ունենալն արդեն սեռավարակ որեւէ ախտ «վաստակելու» պատճառ է: Ցավոք, կենտրոնին դիմողների շարքում շատացել են նաեւ այս «աղբյուրով» վարակվածները:

Մեր առաքելական եկեղեցին շատ ասելիք ու անելիք ունի ոչ միայն աղանդների դեմ պայքարում ընդհանրապես, այլեւ հենց սեռական դաստիարակության ասպարեզում: Այդ աղանդները, Սուրբ գիրքը մեկնաբանելու իրենց այլասերված գաղափարաբանությամբ, չափից դուրս ազատ ու արձակ են իրենց գործողություններում:

ԿԱՐԻՆԵ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

Հոկտեմբերի 15-ին Ադրբեջանում անցկացվեցին նախագահական ընտրություններ, հետեւեցին նոյեմբերի 2-ի խորհրդարանական ընտրությունները Վրաստանում: Ընտրություններից հետո Ադրբեջանում հաղթող ճանաչվեց Իլհամ Ալիեւը, իսկ Վրաստանի նախագահ Էդվարդ Շեւարդնաձեն մամուլի քարտուղարի միջոցով շտապեց հայտարարել, որ չի պատրաստվում հրաժարական տալ 2-3 քաղաքական գործչի պահանջով: Նա միաժամանակ ընդդիմությանը սպառնաց դիմել ուժի: ընդդիմադիր բոլոր կուսակցությունների ղեկավարները:

Այս ամենը, սակայն, բոլորովին չխանգարեց, որ հոկտեմբերի 16-ին Բաքվում ԱՄՆ-ի նորանշանակ դեսպանը հայտարարի. «Ադրբեջանի նախագահական ընտրություններն անցան ժողովրդավարության մթնոլորտում: Ես որեւէ օրինախախտում չեմ նկատել»: Այդ առումով դեսպանին միացավ Եվրախորհրդի դիտորդ Գուլերմո Մարտինես-Կասանը՝ մասնանշելով. «Ընտրություններն անցան հանգիստ մթնոլորտում, վերին աստիճանի կանոնավոր էին եւ լավ կազմակերպված: Բայց որ նման հայտարարություններն Իլհամ Ալիեւին կզրկեն Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ խուսանավելու հնարավորությունից, նա այլընտրանք չի ունենա այլեւս, քան հետամուտ լինել ամերիկամետ դիրքորոշմանը եւ հլու-հնազանդ կկատարի Վաշինգտոնի կամքը, անհայտ է:

Ուրեմն, Ադրբեջանում նախագահական ընտրությունների հաջորդ օրը ԱՄՆ դեսպանի արած հայտարարությունը նպատակամղված էր Իլհամին պաշտպանելու ընդդիմության ոտնձգություններից՝ հասկացնելով,

Ընտրություններում որոշիչը ժողովրդավարության չափանիշները չեն, այլ ԱՄՆ-ի գլխավորությամբ Արեւմուտքի ակնկալիքները

Նախագահի պաշտոնում մնալու Շեւարդնաձեի ինքնավստահությունը չի կարող կասկածի ենթակա լինել, որովհետեւ հարցը Վրաստանի ընտրողների կարծիքը կամ վրացի ժողովրդի կամքը չէ, այլ միջազգային ուժերն են եւ նրանց՝ ժողովրդավարության զարգացմանը նպաստելու առանձնակի շահագրգռությունները, որպեսզի միջամտեն երկրի ներքաղաքական կյանքին:

2001 թ., երբ Վրաստանում «Շեւարդնաձեի հրաժարականի» պահանջով համաժողովրդական շարժում էր բռնկվել, որի հետեւանքով ավելի քան 2 շաբաթ կաթվածահար վիճակում էր հայտնվել երկրի տնտեսական եւ քաղաքական կյանքը, ամերիկացիներն իսկույն օգնության էին շտապել: Վերջիններիս պատվերով նախ Վրաստան էր ուղեւորվել Թուրքիայի նախագահ Ահմեդ Նեջդեթ Սեզերը՝ նպաստելու միջազգային աջակցությամբ Շեւարդնաձեի դիրքերի ամրապնդմանը, ապա եւ պաշտոնական Վաշինգտոնը հայտարարել էր, որ նա նախագահի պաշտոնում է մնալու մինչեւ 2005 թ.:

Այլ կերպ՝ Շեւարդնաձեն վայելում է Վաշինգտոնի աջակցությունը, հետեւաբար հրաժարականի խնդիր, որպես այդպիսին, ունենալ չի կարող: Քանի որ նա միաժամանակ սպառնացել է, ուրեմն պաշտոնից չհրաժարվելու համար ազատորեն կարող է նաեւ դիմել ուժի կիրառման: Ինչ վերաբերում է Իլհամ Ալիեւին, ապա նա ընտրություններում ոչ միայն Վաշինգտոնի աջակցությունն էր վայելում, այլեւ նրա թեկնածուն է: Դա Իլհամի՝ ե՛ւ ընտրությունների արդյունքները կեղծելու, ե՛ւ բողոքարկողների նկատմամբ ուժ կիրառելու լայն հնարավորություններ տվեց: Ավելին՝ այդ ուժի կիրառման հետեւանքով, թուրքական մամուլի վկայությամբ, առնվազն 11 մարդ սպանվեց: Դրան հետեւեցին համատարած ձերբակալությունները, որոնց թվում էին մակերպված»:

Այդ ընթացքում ԵԱՀԿ դիտորդները, նշելով ընտրությունների միջազգային չափանիշներին չհամապատասխանելու հանգամանքը, այնուամենայնիվ, հարկ համարեցին ընդգծել. «Սակայն արձանագրվել են դրական տեղաշարժեր»: Հասկանալի է, որ այդ նույն դիտորդները Ադրբեջանում ընտրությունների արդյունքները բողոքարկող ժողովրդական զանգվածներին ոստիկանության հալածանքից փրկելու նպատակով միջնորդական առաքելություն էին ստանձնել:

Դիտորդներին չհաջողվեց բողոքարկողներին օգնել, պարզապես չափազանց մեղմ գնահատականի համար ծեծվեց Պիտեր Այքերը: Հայաստանում հոխորտացող այս մեծարգո պարոնը Իլհամ Ալիեւի առջեւ կատու էր դարձել եւ դրա համար էլ պատժվեց: Ինչ խոսք, Այքերի պատվիրատուները դա նկատի կառնեն եւ նրան համապատասխան գնահատականի համար վարձատրելիս կվարձատրեն նաեւ ծեծի համար:

Հարցը, սակայն, Այքերի վարձատրությունը չէ, այլ ԱՄՆ Պետդեպարտամենտի հոկտեմբերի 21-ի եւ Սենատի նոյեմբերի 4-ի հայտարարություններն են: Դրանք տրամագծորեն հակադիր են Բաքվում ԱՄՆ-ի դեսպանի հայտարարությանը: Ինչո՞ւ: Մինչ հարցին պատասխանելը նշենք, որ Պետդեպարտամենտը հայտարարության մեջ նշում է. «Ընտրությունները վստահություն չեն ներշնչում», իսկ Սենատը, ԵԱՀԿ եւ Եվրախորհրդի մասնակցությամբ, անկախ հանձնաժողով է «ստեղծում» նոր ընտրություններ անցկացնելու համար, եթե, իհարկե, այդ հանձնաժողովը հանգի դրա անհրաժեշտության եզրակացությանը: Մինչդեռ դեսպանին Պետդեպարտամենտն է նշանակում, իսկ Սենատը հաստատում է նշանակումը:

Այդպիսի հանձնաժողով հազիվ թե ստեղծվի, առավել եւս չի հանգի վերընտրություններ անցկացնելու եզրակացության, որ, անկախ ընտրողների կամքից, նա Վաշինգտոնի թեկնածուն է եւ նախագահի աթոռը զբաղեցնելու համար ինչպես բիրտ ուժի դիմելու, այնպես էլ ձերբակալություններ եւ սպանություններ կատարելու իրավունք ունի: Այլ կերպ՝ Իլհամ Ալիեւի դեմ պայքարն անիմաստ է:

Ինչ վերաբերում է ԱՄՆ Պետդեպարտամենտի եւ Սենատի հայտարարություններին, ապա դրանք էլ կասկածի տակ դնելով Ադրբեջանի նորընտիր նախագահի լեգիտիմությունը, նրան մշտապես բոռի մեջ պահելու նպատակ են հետապնդում: Այդ ընթացքում ԵԱՀԿ-ն եւ ԵՄ-ը Ադրբեջանի ու Վրաստանի կողքին նաեւ Հայաստանի ընտրություններն են քննադատում, որպեսզի նրանց միջեւ հավասարության նշան դրվի: Այսպիսով, հնարավոր կլինի եթե ոչ կամք թելադրելու ՀՀ նախագահին, գոնե սահմանափակել նրա գործունեության ոլորտը միջազգային ասպարեզում:

Հասկանալի է, որ ԱՄՆ Պետդեպարտամենտի եւ Սենատի հայտարարություններն արվել են այն ժամանակ, երբ Իլհամ Ալիեւը երդման արարողությունից հետո արդեն պաշտոնապես Ադրբեջանի նախագահ էր հռչակվել: Իսկ ԵԱՀԿ-ը եւ ԵՄ-ը հայտարարությամբ Վրաստանի ընտրությունները քննադատելիս Հայաստանի ու Ադրբեջանի ընտրություններն էլ հետն են քննադատել՝ կարծես հուշելու Շեւարդնաձեին ընդդիմության դեմ պայքարում Իլհամ Ալիեւի ձեռնարկումների արդյունավետության մասին: Ուրեմն, ընտրություններում ժողովրդավարության միջազգային չափանիշների մեջ թերեւս գլխավորը թեկնածուի նկատմամբ պաշտոնական Վաշինգտոնի վերաբերմունքն է եւ ընտրությունների արդյունքների համապատասխանության չափը Արեւմուտքի ակնկալիքներին:

ՀԱԿՈԲ ՉԱՔՐՅԱՆ

Էր Ռիադում բնակելի համալիր է պայթեցվել

Սաուդյան Արաբիայի մայրաքաղաք Էր Ռիադում հերթական խոշոր ահաբեկչությունն է իրականացվել: Լույս կիրակի գիշերը քաղաքի արեւմուտքում՝ թագավորական պալատից ոչ հեռու գտնվող ալ Մուհիա բնակելի համալիրի մոտ լսվել են կրակոցներ, ապա տեղի է ունեցել երկու հուժկու պայթյուն: Բռնկված հրդեհն ամբողջովին կործանել է 6 առանձնատուն եւ մեծ վնասներ պատճառել մի քանի այլ տների: Սաուդի պաշտոնատարները Ռոյթերի եւ Ֆրանսպրեսի թղթակիցներին հայտնել են, որ ահաբեկիչները եղել են զվարթիականների համազգեստով եւ ոստիկանության ավտոմեքենա հիշեցնող մեքենայով:

«Ալ Ջազիրա» հեռուստաընկերության տվյալներով, զոհվել է 17 մարդ (այդ թվում 5 երեխա): Առայժմ հայտնի է, որ նրանցից 7-ը լիբանանցի են, 4-ը եգիպտացի, 1-ը սաուդցի, 1-ը սուդանցի: Մյուսների ինքնությունը դեռ անհայտ է: Ըստ Ֆրանսպրեսի, 122 վիրավորներից 36-ը երեխաներ են: Տուժածները գլխավորապես մահմեդական երկրների քաղաքացիներ են: Հիվանդանոց են տարվել նաեւ արաբական ծագումով 3 ամերիկացիներ եւ 7 կանադացիներ: Տուժածների մեծ մասը պայմանագրերով Սաուդյան Արաբիայում աշխատող մասնագետներ են:

Սաուդի ներքգործնախարար Նաիֆ բեն Աբդել Ազիզը հայտարարել է, որ բնակելի թաղամասում կատարված ահաբեկչությունը կրում է «Ալ Ղաիդա» միջազգային ահաբեկչական կազմակերպության ձեռագիրը: Եվրոպացի եւ ամերիկացի բարձրաստիճան պաշտոնյաները եւս վստահ են, որ դա «Ալ Ղաիդայի» արածն է: 2003 թ. մայիսի 12-ին Էր Ռիադում համանման ահաբեկչություն էր իրականացվել: Թիրախ էին դարձել օտարերկրացիներով բնակեցված 3 համալիրներ: Այն ժամանակ 35 մարդ էր սպանվել:

«Ֆիգարոն» գրում է, որ վերջին շաբաթներին ահաբեկչությունների ալիք է ծավալվել Սաուդյան Արաբիայում: Անցյալ հինգշաբթի Էր Ռիադում եւ Մեքքայում ոստիկանության հետ փոխհրաձգության ժամանակ սպանվել էին 3 ահաբեկիչներ: ԱՄՆ-ը նույնիսկ որոշել էր ապահովության նկատառումներով Արաբիայում փակել իր դեսպանությունը եւ հյուպատոսությունները: Վերջին ահաբեկչությունից հետո Էր Ռիադում ԱՄՆ-ի, Կանադայի եւ եվրոպական երկրների դեսպանություններն իրենց քաղաքացիներին հորդորել էին անչափ զգույշ լինել: Արեւմուտքի երկրների կառավարություններն իրենց քաղաքացիներին խորհուրդ են տալիս առհասարակ չմեկնել Սաուդյան Արաբիա:

Միջազգային ընկերակցությունը միահամուռ դատապարտել է Էր Ռիադի ահաբեկչությունը: Եվրամիության նախագահությունը մասնավորապես ցավակցական ուղերձ է հղել սաուդյան իշխանություններին, ընդգծելով, որ ահաբեկչության դեմ հարկավոր է պայքարել «ամենամեծ վճռականությամբ»:

Պ. Ք.

Միջին Արեւելքի ֆոտոլրագրության պատմությունը Գունդակչյանի ներկայացմամբ

Նոյեմբերի 2-ին Ուոլթհեմ (Մասաչուսեթս) միջնակարգ դպրոցի դահլիճում տեղի է ունեցել «Նյու Ինգլենդի լուսանկարչապատմական ընկերության» միջոցառումը՝ նվիրված Միջին Արեւելքի ֆոտոլրագրության պատմությանը: Լուսապատճենների (սլայդ) օգնությամբ դասախոսելու է հրավիրվել մրցանակների արժանացած վետերան ֆոտոլրագրող Հարրի Գունդակչյանը:

Ըստ այդ առթիվ էլ. փոստով ստացված հաղորդագրության, ֆոտոլրագրողի իր մասնագիտական կարիերան այդ լրատու գործակալության Բեյրութի մասնաճյուղը՝ դառնալով 1969-ին գլխավոր ֆոտոլրագրողն ամբողջ արաբական աշխարհում: Որտեղ հրատապ նորություն է եղել, Գունդակչյանը գտնվել է այդ վայրում՝ անկախ վտանգի աստիճանից: Իսկ ամեն ինչ սկսվել է 6 տարեկանից, երբ նա քարուքանդ է արել «Կոդակ» մակնիշի մի լուսանկարչական ապարատ, որը դեռ չի հավաքել նորից: Մայրը լուսանկարչուհի է եղել: Մեծանալով Սիրիայում եւ Լիբանանում, Գունդակչյանն իր մայրենիի հետ տիրապետում

Գունդակչյանը սկսել է 1952-ին, երբ սկսել է աշխատակցել Լիբանանում հրատարակվող ֆրանսալեզու «Լորիան» եւ արաբալեզու «Էլ Ջարիդա» թերթերին: Միեւնույն ժամանակ նա լուսանկարներ է տրամադրել նաեւ լիբանանյան այլ թերթերի, ամսագրերի եւ միջազգային մակարդակի այնպիսի տարբերակների, ինչպիսիք են «Լայֆը», «Պարի մաչը», «Իլուստրեյթիդ Լոնդոն նյուսը» եւ «Լոնդոն դեյլի մեյլը»:

1962-ին նա միացել է Ասոշիեյթեդ պրեսի աշխատակազմին եւ հիմնել է անգլերենին, ֆրանսերենին, արաբերենին եւ թուրքերենին: Նա հաճախ է որպես թարգմանիչ հանդես եկել: Արքայական ընտանիքների, կառավարական անդամների հետ նրա հանդիպումների մասին պատմությունները լսվում են գերլարված ուշադրությամբ: 1979-ին Ասոշիեյթեդ պրեսը Հարրիին եւ նրա ընտանիքին փոխադրել է Նյու Յորք, որտեղ նա մինչ օրս աշխատում է որպես այդ գործակալության միջազգային ֆոտոլրագրող:

Հ. ԾՈՒԼԻԿՅԱՆ

Ըստ Գորի, հակաահաբեկչական պայքարը ծառայեցվում է ԱՄՆ իշխանությունների ամրապնդմանը

ԱՄՆ նախկին փոխնախագահ Ալբերտ Գորը նախագահ Ջորջ Բուշին մեղադրել է, թե նա 2001 թ. սեպտեմբերի 11-ի ահաբեկչություններից հետո երկրում չի լուծել անվտանգության ապահովման խնդիրը եւ հայտարարված «հակաահաբեկչական պատերազմն» օգտագործել է կառավարության եւ նախագահի իշխանության ամրապնդման նպատակով: «ԱՄՆ կառավարությունն աստիճանաբար մոտենում է «Մեծ եղբոր» կերպարին. կառավարման այդ մոդելի վտանգների մասին գրել է Ջոն Օրուելը «1984» վեպում», հայտարարել է Գորը: Ասոշիեյթեդ պրես գործակալությունը նշում է, որ նախկին փոխնախագահը հատկապես քննադատել է «Ամերիկան ուժեղացնելու եւ հակաահաբեկչական պայքարի համար անհրաժեշտ միջոցներով ուժեղացնելու հրամանագիրը», որն իշխանություններին ավելի մեծ իրավասություններ է տալիս քաղաքացիներին հետեւելու եւ ձերբակալություններ կատարելու համար: Ալբերտ Գորի կարծիքով, հակաահաբեկչական պայքարի միջոցների կիրառումը հանգեցրել է ԱՄՆ-ում քաղաքացիական ազատությունների կառույցի քայքայմանը: Ըստ նախկին փոխնախագահի, ԱՄՆ իշխանությունները որոշել են, թե ամերիկացիները պատրաստ են իրենց ավանդական ազատություններից հրաժարվել ահաբեկչությունից զերծ մնալու դիմաց:

ՄԱԳԱՏԷ-ի փորձագետներն Իրանում օդի եւ հողի ստուգումներ կանցկացնեն

Իրանի ղեկավարությունը հայտարարել է, որ մտադիր է հատուկ գրությամբ Ատոմային էներգիայի միջազգային գործակալության՝ ՄԱԳԱՏԷ-ի կենտրոնակայանի աշխատակիցներին տեղեկացնել, որ պատրաստ է ընդունել ամենալայն լիազորություններով օժտված ներկայացուցչական տեսչության եւ ժամանակավորապես դադարեցնել իր բոլոր ատոմային ծրագրերը: CNN հեռուստաընկերության հաղորդման համաձայն, ձեռք է բերվել պայմանավորվածություն, ըստ որի գործակալության փորձագետներն Իրանում կվերցնեն օդի եւ հողի փորձանմուշներ, ինչպես նաեւ ստուգումներ կանցկացնեն մի շարք օբյեկտներում, որոնց ցանկը նախապես չի հրապարակվելու:

Շարոնի կաշառակերության գործը կարճվել է

Իսրայելի գլխավոր դատախազ Էլյակիմ Ռուբինշտեյնը կիրակի օրը հայտարարել է, որ վարչապետ Արիել Շարոնի կաշառակերության հետ կապված գործը փակված է: Գործի էությունը հետեւյալն է. վարչապետն իր որդու ընկերների՝ Մելամուդ եղբայրների խնդրանքով զանգահարել էր տրանսպորտի նախարարին, որից հետո Շարոնների հայրենի ավան Քֆար Մալալում պետության օգտին օտարված հողի դիմաց Մելամուդների ընտանիքին տրված փոխհատուցումն ավելացել է 110 հազար դոլարով: Գլխավոր դատախազի խոսքերով, հարեւաններին փոխհատուցումների վճարման գործընթացին վարչապետի միջամտությունը կասկածելի է բարոյական տեսակետից, բայց հիմք չի տալիս կաշառակերության համար քրեական հետապնդում սկսելու համար: Դրա հետ մեկտեղ նա անիրավազոր է համարել Մելամուդների ստանալիք 720 հազար դոլար գումարը եւ չեղյալ է հայտարարել: Սա առաջին դեպքը չէ, երբ վարչապետ Արիել Շարոնին մեղադրում են հանուն մերձավորների եւ բարեկամների իր պաշտոնական դիրքը չարաշահելու փորձերի մեջ: Սակայն այդ դեպքերից ոչ մեկն առայժմ բավարար հիմք չի ճանաչվել վարչապետի նկատմամբ քրեական գործ հարուցելու համար:

Մշակույթ

Վիլհելմ Մաթեւոսյանի վերադարձը հայրենի բնակավայր

Բերդ տանող ճանապարհը Երեւանից այնքան էլ հեռու չէ: Սեւանի մայրուղուց հետո դժվարամատչ ճանապարհի ոդիսականն է սկսվում՝ ոլորապտույտ, խորդուբորդներով: Չնայած դրան, բնությունը գեղեցկորեն հեւում էր մեր առաջ, մշուշը ստեպ-ստեպ փորձում էր քողարկել լեռնաշխարհի շնչահեղձ անող աշնան սքանչելիքները, իսկ դժվարանցանելի ճանապարհին անընդհատ մաղող անձրեւը հիշողության պաստառներն էր թակում: Մշուշն իր շղարշը երբեմն հետ էր քաշում ու տեսանելի դարձնում կանաչ բնանկարի մեջ ամփոփված Բերդ քաղաքը, հեռավոր այս անկյունի մոռացության տրված իր բնակիչներով՝ քիչ մոլորուն, օրըստօրե հուսախաբվող, աշխարհից կտրված, այնքան անհաղորդ մայրաքաղաքային ռիթմին, սոցիալապես այնքան խոցելի, հոգեբանորեն փլված ու վիրավոր, անճանապարհ, անզբաղմունք, փակ շղթա, սակայն զարմանալիորեն բարի, անհավատալիորեն պատրաստակամ, հյուրամեծար ու երախտագետ:

Հիշողությունից հանկարծ վառված այս բնակավայրի փողոցներից մեկում կիրակի օրը միալար, մանրիկ անձրեւ էր մաղում: Մի հարկանի, գյուղական տներ կային փողոցի աջ ու ահյակ կողմերին՝ մրգառատ այգիներով: Բերդ քաղաքի այս փողոցն այսուհետեւ կոչվելու է Վիլհելմ Մաթեւոսյանի անունով: Փողոցում մի փոքրիկ տուն կա, որտեղ ապրել է մեծ արվեստաբանը, ազնիվ հայորդին: Տան անհարթ պատին կիրակի օրը դրվեց գեղեցիկ մի հուշատախտակ՝ «Այստեղ ապրել է արվեստաբան Վիլհելմ Մաթեւոսյանը» մակագրությամբ:

«Նրանք հարուստ ներաշխարհ ունեցող ազատ մտածողության տեր մարդիկ էին եւ գերազանց էին իրենց իսկական իմացությամբ ու ներքին ազատությամբ: Նրանց փոխելը, նրանց հլու-հպատակ կամ ընտանի-ձեռնասուն դարձնելը, նրանց պարտության մատնելը կամ հաղթելը գրեթե անկարելի էր: Նրանք ապրում էին օվկիանոսում կորած կղզիների պես՝ մեկուսի-ինքնամփոփ, բայց հոգեւին ազատ:

...Մեզանում, դժբախտաբար, այդպիսի մարդիկ շատ քիչ էին, ուղղակի հուսահատորեն քիչ ու հազվադեպ:

Եվ այդ հազվադեպ քչերից մեկն արվեստաբան Վիլհելմ Մաթեւոսյանն է», գրում է գրականագետ Յուրի Խաչատրյանը Վ. Մաթեւոսյանի «Երեք կիսադեմ» գրքի առաջաբանում:

Ծնվել է նա 1931 թ. Բաքվում: 1937-ին ընտանիքը տեղափոխվել է Շամշադինի Բերդ ավանը, միջնակարգը ավարտելուց հետո կրթությունը շարունակել է պետհամալսարանի բանասիրական ֆակուլտետի ժուռնալիստիկայի բաժնում, ապա ընդունվել ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ասպիրանտուրա: 1956 թ. մամուլում իր առաջին հոդվածներն են երեւում Հակոբ Հովնաթանյանի, Էդգար Շահինի, Վելասկեսի եւ ուրիշների մասին: Իր առաջին «Մարտիրոս Սարյանի ստեղծագործության էվոլյուցիայի գնահատման հարցի շուրջ» ուսումնասիրությունն արժանանում է վարպետի ուշադրությանը եւ առիթ դառնում արվեստաբանի եւ նկարչի ծանոթությանը՝ կարճ ժամանակում վերածվելով ջերմ բարեկամության: Այս ուսումնասիրությունը երիտասարդ արվեստաբանի համար առաջին փորձաքարն էր, որ պարզորոշ նախանշում էր ապագա գիտնականի մտածողության մեկնակետը, աշխարհայացքային ընդգրկումներն ու գեղագիտական հայեցակարգը: Իր պատասխանատվությամբ իրականանում է Սարյանի գրառումների եւ ինքնակենսագրական նոթերի տպագրությունը՝ «Գրառումներ իմ կյանքից» խորագրով: 1971-ին լույս է տեսնում «Հակոբ Կոջոյան. արվեստը», հետագա տարիներին՝ Մարտիրոս Սարյանի արվեստին նվիրված երկու գրքերը, 1990-ին «Մարգարե» ուսումնասիրությունը՝ նվիրված XII-XIII դարերի միջնադարի մանրանկարիչ Մարգարեի արվեստին:

Այս վերջին գրքերը գիտնականն ավարտում է իր կյանքի դժվարագույն տարիներին, երբ առողջությունը վտանգված էր դեռեւս 1973 թ. ստացած ծանր կաթվածից: Անշուք մի բնակարանի պատերի ներքո, համեստագույն կենցաղով, նյութեղեն աշխարհից գրեթե վերացարկված, տիտղոսներից, կեցվածքներից ու փառքերից զերծ՝ ստեղծագործական ազնիվ տենդով ապրեց իր կյանքի վերջին 20 տարիները Վիլհելմ Մաթեւոսյանը: Այդ տարիներին գրված «Երեք կիսադեմ», «Զրույցներ Սարյանի հետ», «Հակոբ Կոջոյան» աշխատությունները կենդանության օրոք չտպագրվեցին: Առաջին երկուսի տպագրությունն իրականացրեց «Սարգիս Խաչենց» հրատարակչությունը (երրորդը լույս կտեսնի շուտով՝ Պողոս Հայթայանի առաջաբանով), որի հիմքում, ինչպես վկայեց հրատարակչության տնօրեն Սերգեյ Խաչիկօղլյանը, դրված է նրա «սիրտն ու հոգին»:

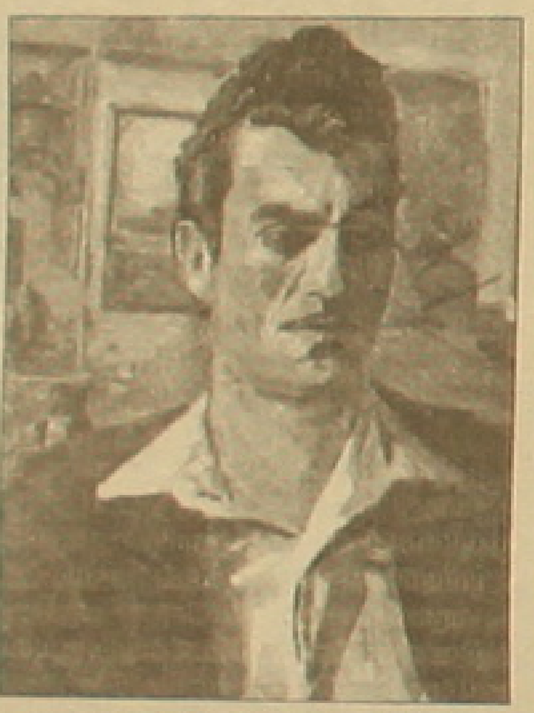

Վիլհելմ Մաթեւոսյանի դիմանկարը. 1960թ.: Գործ Մարտիրոս Սարյանի:

Երեւանից ժամանած մտավորականների, Վ. Մաթեւոսյանի հարազատների այցը հիշողության տուրք էր իրենց ավագ ընկերոջ, ուսուցչի, հրաշալի մարդու, գիտնականի հիշատակին: Աշնան կեսօրի թաց երկնքի տակ Վիլհելմ Մաթեւոսյանի ընկերների՝ Երեւանից տարած հուշաքարի բացման արարողությունը Բերդում արձանագրվեց իբրեւ իրենց տաղանդաշատ համաքաղաքացու վերադարձը հայրենի բնակավայր: Պետք է խոստովանել, որ մայրաքաղաքում բացվող հուշաքար-հուշարձանների համեմատությամբ այս մեկը ոչ միայն շատ տարբեր էր, այլեւ եզակի էր: Գյուղական այս համեստ կացարանի անշուք պատին սեւ, ողորկ փայլուն քարը խորհրդանշական ու անսովոր, այլեւ անմոռանալի է դարձնելու Վիլհելմ Մաթեւոսյանի անունը, որ ձգվելու է այս փոքրիկ փողոցից մինչեւ համաշխարհային մշակույթների լայնահունը:

«Հայաստանն իր համար փոքր է, նեղ է, նա մտածում էր մոլորակի չափանիշներով: Նա քաղաքակրթություններ ու ժամանակներ էր համադրում, մտածում էր XX դարի ամենաարդիական, գիտական, փիլիսոփայական չափանիշներով, բնագրով կարդում էր Կանտ, իտալերեն կարդում էր Լիոնելլո Վենտուրի: Կանտի «Զուտ բանականության տեսությունը» կամ Հեգելի աշխատությունները միշտ կողքին էին, կարդում էր, թերթում, թեեւ էջերով անգիր գիտեր: Ես մեկ ուրիշին չեմ տեսել, որ այնքան ուրախանար ուրիշի հաջողություններով, պատրաստ էր ծնկի գալու թեկուզ 5 տարեկան երեխայի առջեւ, եթե տեսներ այդ երեխայի մեջ աստվածային լույս: Վիլհելմն Ավետարանի մարդ էր: Նա պետք էր ոչ միայն Բերդ քաղաքի համար, ոչ միայն Երեւան քաղաքի կամ ներկա Հայաստանի համար, նա կարող է պետք բերել հայ ժողովրդին ընդհանրապես իր ողջ պատմությամբ, զտարյուն հայ էր, զտարյուն մտավորական եւ վերին աստիճանի բարի ու պարկեշտ:

Պետք է լինել նրա ընկերը, նրա գրքերի հրատարակիչը: Ես ապրում եմ խոնարհ, գլուխս խոնարհ նրա հիշատակի առջեւ: Եթե որեւէ մեկիս վրա մեկ րոպե կամ տարիներ կանգ է առել նրա գուրգուրալի հայացքը, երջանիկ ենք»: Սերգեյ Խաչիկօղլյանի խոսքերի այս ոգին էր տիրապետողը եւ ջերմություն էր իջնում ամենքի վրա: «Այն, ինչ ստեղծեց Վիլհելմ Մաթեւոսյանը եվրոպական մակարդակի արժեքներ են: Այդպես նյութը ճանաչել, այդպես նյութը դիտարկել պատմական, փիլիսոփայական, էսթետիկական, պլաստիկական առումներով, այդքան կենդանի, մաքուր հայերենով եւ այդքան հստակ տեսնել, թե որտեղ են մեր արմատները: Եվ այդ գործն անել վտիտ առողջությամբ, մի կում ջրով եւ, շատ ներողություն, մի չոր հացով, որովհետեւ մենք տեսնում էինք, թե իր սեղանին ինչ էր դրված եւ տարիներ, տարիներ շարունակ: Ահա մարդ, որ անաղմուկ արեց իր գործը, իսկ թե ծեր այս երկրացին՝ մեր ավագ ընկերը երկնավորի հետ այդ ինչ էր խոսում եւ ինչպես էր խոսում, ու նա էլ լույս էր իջեցնում իր վրա եւ համաշխարհային մշակույթը մի տեսակ Վիլհելմի ափերի մեջ էր... Դուք պետք է հպարտանաք, որովհետեւ Վիլհելմն արեց մեր ողջ ժողովրդի համար եւ արեց այն մակարդակով, որ մենք ներկայանալի ենք որեւէ ֆորումում», արվեստաբան Պողոս Հայթայանի հուզմունքը խառնվեց օրվա բացատրելի հմայքին եւ իր խոսքերով, որն Աստծո նվերն էր բոլորիս: Այս նույն հիացմունքն ու գնահատանքը հնչեցին Վ. Մաթեւոսյանի ընկերների՝ գեղանկարիչ Ալեքսանդր Գրիգորյանի, գրականագետ Յուրի Խաչատրյանի, բանաստեղծ Հենրիկ Էդոյանի խոսքերում:

Հիացմունքն ու երախտիքն այնքան մեծ էր արվեստաբանի համաքաղաքացիների վերաբերմունքում, որ ներքին ներդաշնակություն էր ստեղծում: Իրենք պետք էին համարում երեւանցի մտավորականների այցն իրենց քաղաք, եւ իրենց հայրենակցի հարգն իմացողի արժանապատվությամբ, ազնիվ հյուրընկալությամբ պատվեցին այցելուներին: Բերդի փոխքաղաքապետ Ալբերտ Մկրտչյանը, մեծարելով իր երկրացուն, հույս հայտնեց հետագայում հնարավորություն ստեղծել շինությունը դարձնելու գեղարվեստի դպրոց եւ թանգարան:

«Մահեր կան, երբ ֆիզիկական հեռացումից հետո ազնիվ, զգայուն մարդն ապրելու համար ամաչում է: Ես ոչինչ չունեմ տալու, բացի իմ խորին խոնարհումն ու երկրպագությունը», հնչեց Բերդ քաղաքի ուսուցիչ Ռոբերտ Մկրտչյանի շուրթերից:

Դժվար էր համակերպվել բաժանման ու այն մտքի հետ, որ Երեւանում այդքան տարիներ անհաղորդ ենք մնացել Վիլհելմ Մաթեւոսյանի նման անհատականության հարուստ ներկայությունից:

2002 թ. «Սարգիս Խաչենց» հրատարակչությունը լույս է ընծայել արվեստաբանի «Երեք կիսադեմ» ժողովածուն, որի առաջաբանը գրել է Վ. Մաթեւոսյանի երկար տարիների մտերիմ ընկեր ու խոհակից Յուրի Խաչատրյանը՝ նվիրումով, գորովով ու բացառիկ խնամքով: Կարդալուց հետո վարանեցի, այնքան դժվար էր ինչ-որ բան գրել...

ՄԵԼԱՆՅԱ ԲԱԴԱԼՅԱՆ

UCLA

Հերթական գիտաժողովը նվիրված է լինելու Նոր Ջուղային

Կալիֆոռնիայից ստացված ազդագիրը տեղեկացնում է, որ պատմական Հայաստանի քաղաքներին եւ նահանգներին նվիրված Լոս Անջելեսի Կալիֆոռնիա համալսարանի միջազգային գիտաժողովների շարքի հերթական միջոցառումը նվիրված է Նոր Ջուղայի 400-ամյակին: Վերոհիշյալ համալսարանի հայոց պատմության կրթական հիմնադրամի ամբիոնի գլխավոր հովանավորությամբ եւ դրա «Ֆոն Գրունբաումի» անվան Մերձավոր Արեւելքի, եվրոպական եւ եվրասիական ուսումնասիրությունների կենտրոնների հովանավորությամբ գիտաժողովը տեղի կունենա նոյեմբերի 14-16-ը Գլենդեյլի Պրեսբիթերյան եկեղեցում (բացման հանդիսություն) եւ Կալիֆոռնիա համալսարանի «Յանգ հոլ» դահլիճում: Մասնակցելու են գիտնականներ Արգենտինայից, Հայաստանից, Բելգիայից, Գերմանիայից, Մեծ Բրիտանիայից, Իրանից, Քուվեյթից, Միացյալ Արաբական Էմիրություններից, Միացյալ Նահանգներից եւ Իտալիայից:

Գիտաժողովի բացումը կատարելու է գլխավոր կազմակերպիչ եւ Կալիֆոռնիա համալսարանի վերոհիշյալ ամբիոնի վարիչ Ռիչարդ Հովհաննիսյանը, որը խոսելու է Նոր Ջուղայի 400-ամյա (1604/5-2004) փառավոր պատմության մասին: Ապա «Նոր Ջուղայի ֆենոմենի պատմափիլիսոփայական վերլուծության փորձ» է կատարելու Երեւանի պետական համալսարանի պրոֆ. Հրաչիկ Միրզոյանը: Այնուհետեւ «Նոր Ջուղայի հայկական եկեղեցիների առանձնահատկությունների» մասին է զեկուցելու Երեւանի արվեստի ինստիտուտից պրոֆ. Մուրադ Հասրաթյանը: «Իրանահայ միություն: Մշակութային հայտագրի» շրջանակներում զեկուցումներով հանդես են գալու Երեւանի Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտից պրոֆ. Ջեմմա Մանասյանն ու Իսպահանի Նոր Ջուղայի հայոց թեմի առաջնորդ Շահան վարդապետ Սարգիսյանը, համապատասխանաբար «Նոր Ջուղայի բարբառն ըստ Հր. Աճառյանի «Քննություն Նոր Ջուղայի բարբառի» աշխատության եւ «Նոր Ջուղայի եւ Հարավային Պարսկաստանի թեմի ներկա իրավիճակը» թեմաներով:

Բոլոր ելույթներն ընթանալու են հայերենով: Հաջորդ օրը՝ նոյեմբերի 15-ին, առավոտյան նիստում Կալիֆոռնիա համալսարանի գիտությունների մասնաշենքի «Յանգ հոլ» դահլիճում կարդացվելու են հետեւյալ զեկուցումները՝ «Ասք Նոր Ջուղայի մասին» (Ռիչարդ Հովհաննիսյան, ԱՄՆ), «Նոր Ջուլֆան: Անցյալն ու ներկան» (Ջոն Կարսուել, Իսպանիա), «Հայկական սփյուռքը Սեֆյան Իրանում: Դավանափոխություն, մշակութային մերձեցում եւ դիմադրություն» (Ինա Բաղդիանց Մկֆաքի՝ Թաֆթս համալսարանից), «17-րդ դարում Նոր Ջուլֆայի սոցիալական եւ ներքին վարչական կառուցվածքը» (Վազգեն Ղուկասյան՝ Նյու Յորքի հայկական եկեղեցու արեւելյան թեմից):

Հետմիջօրեին կարդացվելու են՝ «Առաքել Դավրիժեցին եւ Սեֆյան էսքետիկան» (Էդմի Լանդաու, Օքսֆորդ համալսարանից), «Նոր Ջուղայի 17-րդ դարի ձեռագրերը» (Սիլվի Մերյան, Փիերպոնտ Մորգան գրադարանից, Նյու Յորք), «Սեֆյան Պարսկաստանում կրոնական նյութերի օգտագործումն ու շրջանառությունը: Նոր Ջուղայի պարագան» (Սայեհ Լաղորք-Էֆթեքարյան, Բրյուսելի Ազատ համալսարանից), «Նոր Ջուղայի վաճառականների եւ Արեւելյան Հնդկաստանում անգլիական ընկերության միջեւ հարաբերությունները» (Էդմոնդ Հերցիգ, Մանչեսթրի համալսարանից), «Լազարյանի առեւտրային ընկերությունն ըստ Հարություն Լազարյանի գլխավոր մատյանի եւ թղթակցությունների» (Շուշանիկ Խաչիկյան, Մաշտոցի անվան Մատենադարանից, Երեւան), «Հայտնաբերում Նոր Ջուղայի առեւտրական նամակների մի գանձի» (Սեդրակ Ասլանյան, Կոլումբիա համալսարանից), «Նոր Ջուղայի փորագրված խեցեգործությունը» (Տիգրան Գույումջյան, Կալիֆոռնիայի պետական համալսարանից, Ֆրեզնո), «Նոր Ջուղան որպես հայ-իրանական մշակութային հարաբերությունների գոտի Ղաջար խանի իշխանության օրոք» (Ռախսա Ամիրբեկյան, իրանական ուսումնասիրությունների կովկասյան կենտրոնից, Երեւան) եւ «Նոր Ջուղայից դեպի Իսպանիա եւ Հարավային Ամերիկա» (Վարդան Մաթիոսյան, Սալվադորի համալսարանից, Բուենոս Այրես) զեկուցումները:

Կիրակի օրվա՝ նոյեմբերի 16-ի առավոտյան նիստը կայանալու է հայերեն: Ելույթ են ունենալու Արծվի Բախչինյանը՝ Երեւանից («Հյուսիսային Եվրոպան եւ Նոր Ջուղայի հայ առեւտրականները»), Աշոտ Ստեփանյանը՝ Երեւանի արեւելագիտության ինստիտուտից («Նոր Ջուղայի կենցաղային մշակույթը 17-18-րդ դարերում: Արհեստագործություն») եւ Արմեն Հախնազարյանը՝ Գերմանիայից («Նոր Ջուղայի ճարտարապետությունը»): Ցերեկվա նիստը, որն ընթանալու է անգլերեն, ընդգրկելու է հետեւյալ զեկուցումները՝ «Արեւմտյան մոդելներ Սուրբ Փրկչի եւ Սբ. Բեթղեհեմ եկեղեցիների որմնանկարներում» (Կորյուն արք. Պապյան՝ Քուվեյթի եւ Միացյալ Արաբական Էմիրությունների հոգեւոր հովիվ), «Նոր Ջուղայի հայկական բարբառը» (Բերտ Վո, Վիսկոնսինի համալսարանից), «Ամենօրյա կյանքի արտացոլումն Նոր Ջուղայի շրջանի երգերում եւ բանաստեղծություններում» (Անահիտ Քեշիշյան, Լոս Անջելեսի Կալիֆոռնիա համալսարանից) եւ «Պատկերներ Նոր Ջուղայից: Սմբատի նկարները եւ հիշողությունները» (Լեոնարդո Օլիշան, Յուտայի համալսարանից, ԱՄՆ):

Գիտաժողովն այս շարքի 13-րդն է: Նախորդները նվիրված են եղել Վան-Վասպուրականին, Բաղեշ-Բիթլիսին, Տարոն-Մուշին, Ծոփք-Խարբերդին, Կարին-Էրզրումին, Սեբաստիա-Սվասին, Տիգրանակերտ-Դիարբեքիրին, Եդեսիա-Ուրֆային, Կիլիկիային, Կոստանդնուպոլսին, Կարսին եւ Անիին, Սեւ ծով-Պոնտոսի շրջանին, Զմյուռնիային եւ Կեսարիային:

Հ. ԾՈՒԼԻԿՅԱՆ

Եվգենյա Սարգսյանի անսովոր առեղծվածների արվեստը

Ուրբաթ օրը Նկարիչների միության ցուցասրահում բացվեց Եվգենյա Սարգսյանի գրաֆիկական աշխատանքների անհատական ցուցահանդեսը: Եվգենյա Սարգսյանը երկար տարիներ բացակայում էր Հայաստանից, այդ ընթացքում ապրում եւ ստեղծագործում էր Փարիզում: Ինքնատիպ մտածողության եւ աշխարհընկալման անհատական կերպը նկարչուհու փարիզյան շրջանին նոր որակ ու նոր ձեւեր է հաղորդել, միաժամանակ պահպանել է սեփական ոճը եւ հարազատ է մնացել իր ակունքներին: Ներկայացնելով նկարչուհու արվեստը՝ նկարիչների միության նախագահ Կարեն Աղամյանը խոսքը փոխանցեց Հայաստանում Ֆրանսիայի դեսպան Անրի Կյունիին: Նա հանգամանալի անդրադարձավ Փարիզում ապրող հայ արվեստագիտուհու նկարչության առանձնահատկություններին, մտածողության եւ երեւակայության ինքնատիպությանը, ֆրանսիական նկարչության հետ նրա ստեղծագործությունների առնչություններին:

Մինչեւ Փարիզ մեկնելը Եվգենյա Սարգսյանն աշխատել է Երեւանի Ստանիսլավսկու անվան պետական ակադեմիական թատրոնում, կատարել բազմաթիվ ներկայացումների գեղարվեստական ձեւավորումներ: Այդ տարիների համատեղ աշխատանքի մասին պատմեց թատրոնի գլխավոր ռեժիսոր Ալեքսանդր Գրիգորյանը՝ ընդգծելով նրա արվեստի թատերայնությունը, մարդկային կերպարների առեղծվածային մետամորֆոզը, բացառիկ երեւակայությունը՝ դեմք-դիմակ երկակի խաղի մեջ:

Նկարչուհու մարդկային նկարագրի, նրա հոգու բարության եւ արվեստի մասին ջերմությամբ արտահայտվեց նաեւ վաստակավոր նկարիչ Ստեփան Անդրանիկյանը: Ընդհանուր այսպիսին էր ցուցահանդեսի տպավորություն-ընկալումը. կյանք-դիմակահանդես, աղավաղված կերպարներ, թեթեւ հեգնանք ու դառը երգիծանք մարդկային զարմանալի փոխակերպումների շինծու պատմության մեջ: Նկարչուհու արվեստին ավելի հանգամանորեն կարող եք ծանոթանալ «Ազգի» առաջիկա համարում Ա. Դալլաքյանի հրապարակումից:

Մ. Բ.

«Փյունիկի» չեմպիոնական 6-րդ տիտղոսը

Ֆուտբոլի Հայաստանի բարձրագույն խմբի առաջնության 25-րդ տուրում պաշտոնապես հայտնի դարձան երկրի չեմպիոնն ու արծաթե մրցանակակիրը: Երրորդ տարին անընդմեջ, արդեն վեցերորդ անգամ Երեւանի «Փյունիկը» հռչակվեց երկրի չեմպիոն, ինչի կապակցությամբ ջերմորեն շնորհավորում ենք ակումբի ղեկավարներին, մարզիչներին ու ֆուտբոլիստներին: «Փյունիկի» չեմպիոնությունը ոչ մեկի մոտ կասկած չէր հարուցում առաջնության ընթացքում: Թիմը կայուն մրցելույթներ ունեցավ մրցաշրջանի ընթացքում, առավելության հասավ իր բոլոր մրցակիցների նկատմամբ եւ արժանիորեն առաջնության ավարտից 3 տուր առաջ նվաճեց ՀՀ չեմպիոնի տիտղոսը: Մրցանակային երկրորդ տեղը գրաված «Բանանցից» 10 միավորի առավելությունը վերն ասվածի պերճախոս վկայությունն է: Առաջնության հերթական տուրում պաշտոնապես իր չեմպիոնությունը «Փյունիկը» գրանցեց հաղթելով «Դինամոյին»: Խաղի ելքը կարելի էր կանխատեսել վաղօրոք: Հարցը միայն այն էր, թե քանի՞ գնդակի տարբերությամբ չեմպիոնը կհաղթեր հետնապահներից մեկին: Առաջին խաղակեսում փյունիկցիները 3 անգամ գրավեցին մրցակցի դարպասը: Նախ 14-րդ րոպեին անկյունայինի խաղարկումից հետո պաշտպան Մանուչարյանը գլխի հարվածով բացեց հաշիվը, ապա 2 րոպե անց աչքի ընկավ Մամադու Դիավարան: Իսկ քիչ անց Փաչաջյանին վայր գցելու համար նշանակված 11 մ հարվածը հստակ իրացրեց ռումինացի պաշտպան Մարիան Զեչիուն: Ի դեպ, վերջինս ընթացիկ առաջնությունում անվրեպ է իրացրել 11 մետրանոց բոլոր 7 հարվածները:

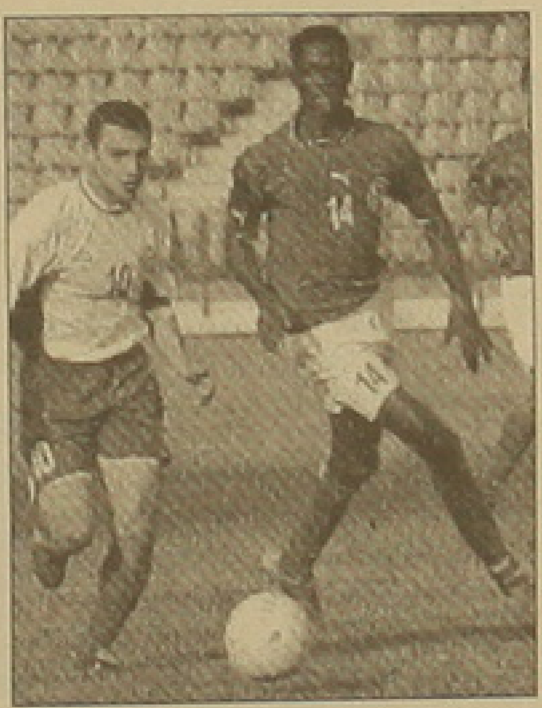

«Փյունիկի» առավելությունը ողջ խաղի ընթացքում բացահայտ էր: Փաստորեն, խաղն ընթանում էր մեկ դարպասի վրա: Միայն մեկ անգամ վտանգավոր պահ ստեղծվեց «Փյունիկի» դարպասի մոտ, այն էլ Բեսեի սխալի հետեւանքով, սակայն դեպի դարպասը սլացող գնդակի ճանապարհը փակեց «Փյունիկի» ավագ Արթուր Մկրտչյանը: Երկրորդ խաղակեսում բազմաթիվ գոլային պահերից «Փյունիկն» իրացրեց միայն երկուսը: Նախ մրցակցի դարպասը գրավեց Լոմբեն: Գոլ խփելու ցանկություն առաջացավ նաեւ դարպասապահ Բեսեի մոտ, որը թիմի յուրաքանչյուր անկյունային հարվածի խաղարկման ժամանակ թողնում էր դարպասը եւ տեղափոխվում հյուրերի տուգանային հրապարակ: Ճիշտ է, նրան չհաջողվեց խաղից գոլ խփել, սակայն խաղընկերները հնարավորություն տվեցին հագեցնելու գոլային ծարավը, երբ «Փյունիկը» 11 մետրանոց 2-րդ հարվածի իրավունք ստացավ: Բեսեն սառնասրտորեն գնդակն ուղարկեց իր գործընկեր Սամվել Աֆրիկյանի պաշտպանած դարպասը: Հաղթելով 5-0 հաշվով, «Փյունիկը» տեսականորեն էլ անհասանելի դարձավ մրցակիցների համար:

Նույնը վերաբերում է նաեւ արծաթե մեդալները պաշտոնապես նվաճած «Բանանցին»: Վերջինս «Շիրակից» 10 միավոր ավելին է վաստակել: Ճիշտ է, «Կոտայքի» հետ խաղի առաջին կեսում «Բանանցին» չհաջողվեց արդյունքի հասնել, սակայն ընդմիջումից հետո Արա Հակոբյանի, Սամվել Մելքոնյանի եւ Դմիտրի Կոնդրաշենկոյի խփած գոլերը հաղթանակ պարգեւեցին թիմին: 3-0 հաշիվը գրանցվեց նաեւ տուրի մյուս երկու խաղերում:

Արարատում «Շիրակն» առավելության հասավ «Արաքսի» նկատմամբ: 2 գոլ խփեց թիմի ռմբարկու Տիգրան Դավթյանը՝ գնդակների թիվը հասցնելով 14-ի, մեկ անգամ էլ աչքի ընկավ Վարդան Բիչախչյանը՝ խփելով առաջնությունում իր 10-րդ գնդակը: «Շիրակը» հավակնում է բրոնզե մեդալներին: Նրա հիմնական մրցակից «Միկան» էլ 3 անպատասխան գնդակ խփեց «Լեռնագործի» դարպասը: Այդ խաղում էլ 2 գոլի հեղինակ դարձավ ռուս լեգեոներ Ալեքսեյ Դավիդովը, մեկ գնդակ էլ իր օգտին գրանցեց Արտյոմ Ադամյանը: Բրոնզե մեդալների համար մրցավեճի ելքը կորոշի նոյեմբերի 13-ին կայանալիք «Միկա»-«Շիրակ» հանդիպումը: Ինչ խոսք, «Շիրակի» հնարավորությունները նախընտրելի են, քանի որ մյուս երկու խաղերում գյումրեցիները հյուրընկալելու են «Կոտայքին» ու «Լեռնագործին», իսկ «Միկան» մրցելու է «Փյունիկի» եւ «Դինամոյի» հետ:

Մրցաշարային աղյուսակ

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Ս
1. Փյունիկ	25	21	4	0	77-10	67
2. Բանանց	25	18	3	4	75-14	57
3. Շիրակ	25	15	2	8	54-30	47
4. Միկա	25	13	5	7	43-28	44
5. Կոտայք	25	7	7	11	28-49	28
6. Դինամո	25	5	3	17	16-63	18
7. Լեռնագործ	25	3	6	16	19-54	15
8. Արաքս	25	2	2	21	14-78	8

Ռմբարկուները

Արա Հակոբյան	«Բանանց»	42
Արամ Հակոբյան	«Բանանց»	15
Տիգրան Դավթյան	«Շիրակ»	14
Գալուստ Պետրոսյան	«Փյունիկ»	12
Էդգար Մանուչարյան	«Փյունիկ»	11
Վարդան Բիչախչյան	«Շիրակ»	10

Կլայստերսն ու Մորեսմոն եզրափակիչում

Լոս Անջելեսում ավարտին է մոտենում թենիսի կանանց աշխարհի ոչ պաշտոնական առաջնությունը: Վճռորոշ մրցախաղում ուժեղագույնի կոչումը կվիճարկեն բելգիացի թենիսիստուհի Կիմ Կլայստերսն ու ֆրանսուհի Ամելի Մորեսմոն: Կլայստերսը կիսաեզրափակչում պարտության է մատնել ամերիկուհի Ջենիֆեր Կապրիատիին (4-6, 6-3, 6-0), իսկ Մորեսմոն հաղթել էր բելգիացի թենիսիստուհի Ժյուստին Էնենին (7-6, 3-6, 6-3): Հիշեցնենք, որ մրցաշարի ընդհանուր մրցանակային հիմնադրամը 3 մլն դոլար էր:

ՀՀ Կենտրոնական բանկը 11.11.2003 թ. ժ. 9:00-ից սահմանում է արտարժույթի հետեւյալ հաշվարկային փոխարժեքները ու գնման եւ վաճառքի հետեւյալ գները

ISO-ի կոդը	Միավոր	Արտարժույթ	Հաշվարկային փոխարժեք	Գնում	Վաճառք
USD	1	ԱՄՆ դոլար	565.17	559.50	570.80
EUR	1	եվրո	648.98	645.10	652.90
RUR	1	ռուս. ռուբլի	18.96	17.80	20.10

Համակարգչային ուսուցման կենտրոն
"CompMaster
Comp MASTER
MS Windows, Word, Excel, Internet, E-mail, fax, printer, scanner
MS Excel (угл.) QuarkXPress
MS Access ArchiCAD
Corel Draw 3D MAX Studio
Adobe Photoshop
C ++ Visual C ++ Visual Basic Java Visual FoxPro
HTML, Java Script, (+ MS FrontPage, Macromedia Dreamweaver)
HTML (угл.), Macromedia Dreamweaver MX, CSS, DHTML
Macromedia Flash, Action Script
ASP, PHP, JSP
Արշակունյաց 16
Հեռ. (+374 1) 564218
E-mail: comp@master.am
Http:// www.master.am

ՄՐՑՈՒԹԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԻ ՀՐԱՎԵՐՔ
ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՓՈՔՐ ԴՐԱՄԱՇՆՈՐՀՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ
ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻԱՑՅԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԻ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆ

Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների դեսպանատունը տեղեկացնում է 2004 ԱՄՆ հարկային տարվա ժողովրդավարության հանձնաժողովի փոքր դրամաշնորհների ծրագրի առաջին փուլի բացման մասին: Ծրագրի նպատակն է աջակցել ժողովրդավարության զարգացմանը, մարդու իրավունքների նկատմամբ հարգանքի ապահովմանն ու քաղաքացիական կրթության տարածմանը Հայաստանում:

__Հիմնական պայմաններ__

Ներկայացվող ծրագրերը պետք է վերաբերեն Հայաստանում քաղաքացիական հասարակության խթանմանը, ժողովրդավարական գործընթացների խորացմանը եւ մարդու իրավունքների նկատմամբ հարգանքի մեծացմանը: Ծրագրերը պետք է ուղղակիորեն կապված լինեն ժողովրդավարական հաստատությունների զարգացմանը եւ հստակորեն սահմանեն, թե առաջարկվող գործունեության արդյունքում ինչ որոշակի ժողովրդավարական զարգացումներ տեղի կունենան Հայաստանում:

Ծրագրի շնորհառուներ կարող են դառնալ հասարակական կազմակերպություններն ու անկախ լրատվամիջոցները, որոնց գործունեությունն ուղղված է այս նպատակների կենսագործմանը: Դրամաշնորհները չեն կարող օգտագործվել կուսակցական քաղաքական գործունեության նպատակով:

Դրամաշնորհների գերակշիռ մասի գումարը չի գերազանցի 10000 ԱՄՆ դոլարը, եւ միայն չափազանց լավ հիմնավորված ծրագրերի դեպքում կարող է տրամադրվել մինչեւ 24000 ԱՄՆ դոլար: Շնորհառուների կողմից համաֆինանսավորման աղբյուրների որոնման ջանքերը ողջունելի են:

Դրամաշնորհները պետք է օգտագործվեն կոնկրետ ծրագրերի իրականացման համար: Ծրագրային առաջարկներում պետք է ներկայացվեն իրագործվելիք խնդիրները, ակնկալվող արդյունքները եւ շահառուների շրջանակը: Ծրագրերը պետք է համահունչ լինեն կազմակերպության երկարաժամկետ նպատակների հետ: Ծրագրում պետք է նշվի ծրագրային աշխատանքների ժամկետը (ծրագրի սկզբի եւ ավարտի ամսաթվերը), որը չի կարող գերազանցել մեկ օրացուցային տարին:

Անհրաժեշտ է ներկայացնել ծրագրային ծախսերին վերաբերող մանրամասն եւ իրատեսական բյուջե: Բյուջեն հաշվարկվում է ԱՄՆ դոլարով եւ պետք է հստակորեն կապված լինի նկարագրական առաջարկում ներկայացվող ծրագրային աշխատանքներին:

Ներկայացված առաջարկների գնահատման ժամանակ հաշվի է առնվում ծրագրի համապատասխանությունը ժողովրդավարության հանձնաժողովի դրամաշնորհային ծրագրի նպատակներին, նախանշված ծրագրային խնդիրների, գործունեության մատչելիության եւ շնորհառուների խմբի ընտրության նպատակահարմարությունը, ինչպես նաեւ հայտատու կազմակերպության կարողությունը՝ իրականացնելու առաջարկվող ծրագրային նպատակները:

Դեսպանատունն իրավունք ունի իրականացնել դրամաշնորհային միջոցների հաշվին իրականացվող ծրագրերի կամ գործողությունների ուղեկցում (մոնիտորինգ): Դրամաշնորհային միջոցների հաշվին ֆինանսավորվող ծրագրի ավարտին շնորհառուն դեսպանատանը պետք է ներկայացնի հաշվետվություն ծրագրի ընթացքի վերաբերյալ (ծրագրային հաշվետվություն) եւ ֆինանսական հաշվետվություն:

Հայտի ձեւերը կամ ծրագրի պայմանների մասին մանրամասն տեղեկություններ կարող եք ստանալ ԱՄՆ դեսպանատնից՝ ք. Երեւան, Բաղրամյան 18 հասցեով (հյուսիսային մուտք), կամ կարող եք այցելել ԱՄՆ դեսպանատան ինտերնետային էջը՝ http://www.usa.am/announcements.html: Բոլոր հայտերը պետք է լրացվեն անգլերեն լեզվով եւ ներկայացվեն ԱՄՆ դեսպանատան Հասարակայնության հետ կապերի բաժին ոչ ուշ, քան 2003թ. դեկտեմբերի 10-ը (մինչեւ ժամը 17:30):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ. Մրցույթին մասնակցել ցանկացող կազմակերպությունները հրավիրվում են մասնակցելու ս.թ. նոյեմբերի 18-ին ԱՄՆ դեսպանատանը ժամը 14:00-ին կայանալիք հանդիպմանը, որի ժամանակ կներկայացվեն ծրագրի կողմից առաջադրվող պահանջներն ու պայմանները: Հանդիպմանը մասնակցել ցանկացող բոլոր անձանց խնդրում ենք նախապես՝ մինչեւ նոյեմբերի 17-ի ժամը 12:00-ը, զանգահարել ԱՄՆ դեսպանատուն 524661 (+4434) հեռախոսահամարով եւ տեղյակ պահել իրենց մասնակցության մասին: Մասնակիցների անունները անհրաժեշտ են, որպեսզի դեսպանատան անվտանգության ծառայությունը նրանց թույլտվի մուտք գործել դեսպանատան տարածք: Հանդիպմանը կարող են մասնակցել միայն այն անձինք, ովքեր սահմանված ժամկետում զանգահարել են՝ հաստատելով մասնակցելու իրենց ցանկությունը եւ հայտնել են իրենց անունները: Հանդիպմանը խնդրում ենք ներկայանալ անձը հաստատող փաստաթղթով (լուսանկարով), որպեսզի Ձեզ թույլատրվի մուտք գործել դեսպանատան տարածք:

вклад Нарекаци
Мудрость истории
вклад Хоренаци
Правота разума
• 1 месяц - 7% годовых
• от 1000 до 10000 USD или EURO
• досрочное изьятие - в течение 1 часа и начислением 2,5% годовых
• 3 месяца - 8,5% годовых
• от 1000 до 10000 USD или EURO
• досрочное изьятие - начисление 2,5% в течение 1 месяца, 4% - в течение 2 месяца, 5% - в течение 3 месяца
• при пролонгации - подарок "ArCa Classic"
СТАНДАРТНЫЕ ВКЛАДЫ В ДРАМАХ И ВАЛЮТЕ

Срок вклада	Выплата процентов	AMD	USD, EURO До 10.000	USD, EURO От 10.001 до 100.000
до востребования		3	2,5	
31 - 90 дней	в конце срока	8,5	7	7,5
	ежемесячно	8	6,5	7
91 - 182 дня	в конце срока	9	8	8,5
	ежемесячно	8	7	7,5
183 - 364 дня	в конце срока	10	9	9,5
	ежемесячно	9	8	8,5
365 дней и более	в конце срока	11	10	10,5
	ежемесячно	10	9	9,5

Вклады превышающие 50 млн. AMD или 100 тыс. USD, EURO - по индивидуальным ставкам.
Минимальная сумма срочных депозитов
• 50.000 AMD
• 100 USD, EURO
ЮНИБАНК | 53 98 70
АДРЕСА ФИЛИАЛОВ ЗАО "ЮНИБАНК"
• Центральный офис
г. Ереван, ул. Амиряна 12
тел: (3741) 539870, 539871, 534474
e-mail: unibank@unibank.am
• Филиалы в г. Ереване:
Филиал "КЕНТРОН"
ул. Абовяна 26
тел: (3741) 542431
Филиал "МАЛАТИЯ"
ул. Себастия 141
тел: (3741) 776627
Филиал "КОМИТАС"
ул. Комитаса 15/2
тел: (3741) 261838
• Филиалы в Армении:
Филиал "ВАНАДЗОР"
г. Ванадзор, ул. Тигран Мец 53
тел: (37451) 40872
Филиал "ГЮМРИ"
г. Гюмри, ул. Ахтанаки 1
тел: (37441) 33055

FIA Foundation for the Automobile and Society

John Smith Memorial Trust

John Smith/FIA Foundation Fellowship in Road Safety, the Law and Good Governance in Armenia

The FIA Foundation is a registered charity in the UK whose purpose is to promote safety and public health, the protection and preservation of human life, and environmental conservation and improvement. Much of the Foundations work involves improving road safety - protecting drivers, passengers, pedestrians and other road users. In pursuit of this, the FIA Foundation are sponsoring one Fellowship from Armenia as part of the 2004 John Smith Fellowship Programme, offering a placement for candidates with a special interest in establishing and enforcing the Law in relation to Road Safety, and the promotion of Good Governance in Armenia.

Background

According to the World Bank (Terms of Reference for Road Safety, 2003),
the road safety situation in Armenia is alarming compared to all Western European countries. Inappropriate drivers behaviour, lack of law enforcement and poor traffic management, in combination with deteriorating road conditions makes road safety a very serious problem. Traffic accidents have become one of the most common causes of death and injury and thereby an important negative economic and social factor that must be addressed. In addition to loss of human lives and personal sufferings incurredit is evident that road accidents consume a significant share of the country resources and that measures need to be taken to reduce accidents and their consequences as soon as possible.
The severe deterioration in road safety in Armenia is caused by rapid growth in levels of car use, poor road infrastructure, poor codification of the law and very weak enforcement of traffic regulations. At the same time Armenia is taking on significant obligations to introduce and enforce traffic rules based on conventions promulgated by the UN Economic Commission for Europe, of which it is a member.
Road safety and good governance are closely interconnected in the newly independent States. Enforcement free of petty corruption - of traffic regulations is an essential ingredient of effective strategies to reduce road traffic deaths and injuries. This requires appropriate legislation and effective law enforcement especially by the police. If the public have confidence and trust in the authorities they are more likely to accept the introduction of traffic rules to promote safety (which can be perceived as limiting personal freedom) and to tolerate legitimate police enforcement.
The UK has arguably the worlds best road safety record and considerable expertise in public authorities, the police, research laboratories and road safety organisations. The successful candidate will be expected to undertake placements during the Fellowship Programme visiting, working with and learning from these stakeholders. The FIA Foundation hopes to build upon this training by providing additional practical assistance upon the Fellows return home, supporting developments and further work on good governance and road safety. The value of networking after the Fellow returns home and seeks to put into practice what he/she has learned is of great importance.

Criteria for Selection of Successful Candidates

Applications are being sought for candidates to be shortlisted by the John Smith Memorial Trust and British Council as part of their recruitment for the 2004 John Smith Fellowship Programme. Candidates will be expected to fulfil the general criteria applicable to all John Smith Fellows, i.e.:

- To be aged between 25-35 years;
- To have English proficiency at IELTS level 6 or above;
- To be employed with relevant work experience in politics, government, the NGO sector, the law, journalism, or other areas of civil society and political administration with direct impact upon good governance;
- To have real prospects of advancement in their work and an ambition to remain in Armenia to continue their contribution towards good governance and democratic reform;
- To be confident in public speaking with a desire to communicate;
- Finally, basic computer literacy particularly the use of email is generally very important.

In addition successful candidates for the FIA Foundation/John Smith Fellowship will have the following skills and background:

Advocacy skills

Good advocacy skills and knowledge of how to communicate with the public and policy makers is important in this Fellowship. A desire to achieve results is vital. It is intended that the Fellows will receive some specialist training in these skills.

Interest and/or experience in legal reform

A legal background and/or experience of work promoting legal reform is also essential.

Direct interest and experience of road safety issues

Successful candidates do not need to be transport or road safety professionals. However they must be able to demonstrate an interest in the promotion of road safety, an understanding of the importance of the impartial enforcement of rules and regulations in this field, a vision of what is needed in policy reform, and a clear motivation to make an impact in this area.

An ability to work with a range of different stakeholders Government, Police, Road Users and NGOs

Candidates must be able to work with different stakeholder groups to devise a programme promoting good governance and the rule of law in pursuit of road safety. Experience of working with politicians, government bodies, the police, community groups, education authorities and NGOs is helpful.

A commitment to continuing work in this area

The successful candidate must be willing to continue developing their work in this area on their return to Armenia after the Fellowship Programme, and to keep in touch with the Director of the John Smith Fellowship Programme to enable the Trust to assess the value and results of this new Fellowship scheme.
For application, call or visit British Council Armenia office, or visit the www.britishcounjcil.am website.

BRITISH COUNCIL — LORD CHANCELLOR — John Smith Memorial Trust

**APPLICATIONS FOR
THE JOHN SMITH FELLOWSHIP PROGRAMME 2003**

The British Council Armenia and the John Smith Memorial Trust are inviting applications to participate in the John Smith Fellowship Programme 2004.

The Programme aims to strengthen and deepen democratic awareness and leadership through a 6-week course in the United Kingdom combining classroom study, work placements and visits. The "ideal" candidate will be aged 25-35, working in politics, local administration or civil society, with a track record of concern for tackling poverty and promoting social justice. Good written and spoken English is essential.

Applications for Fellowships are invited from the following countries: Armenia, Georgia, Kyrgyzstan, Moldova, Russia, Ukraine

The primary objectives of the John Smith Fellowship Programme are to:

- Bring together young civil society and political leaders to exchange views and receive training and information on democratic practices and the promotion of good government.
- Deepen awareness of the needs of poor and disadvantaged groups within a society, and encourage democratic access an accountability.
- Promote a dialogue between Fellows within and outside their home countries, and create and maintain links with young leaders and those working in similar fields in the U.K.

The John Smith Fellowship Programme is a partnership between the John Smith Memorial Trust, the British Council and the Department for Constitutional Affairs. The Programme will last for 6 weeks, from June 7th to July 16th 2004, made up as follows:

- An introductory week in Edinburgh, Scotland
- Two working weeks of intensive academic study, including preparation of plans for a short project focusing on social justice, poverty alleviation and democratic participation.
- A weekend conference; to provide an opportunity to explore issues of mutual interest and concern.
- Two weeks of individual work attachments to a suitable organisation – for example, an NGO, "shadowing" a politician, a placement in central government, local administration or the media.
- A programme of study visits providing an insight into government and civil society in the United Kingdom.
- A final week in London with visits to Parliament and other institutions, and opportunities to analyse collective experience.
- A concluding seminar during which Fellows present their projects to representatives of the Department for Constitutional Affairs, the John Smith Trust and the British Council.

Fellows are expected to produce a personal plan of action to be carried out when they return home. A few months later a Follow-Up Conference in one of the Fellowship countries brings all Fellows together to report on their activities and compare progress.

Applications for the year 2004 Programme must be submitted to Ani Muradyan, Projects Manager, British Council Armenia, no later than 12 December 2003. Final selection of candidates will be concluded by the end of February 2004.

Successful interviewees should be aware that they will be asked to sit the IELTS exam at the end of January 2004.

For more details visit the British Council website at: www.britishcouncil.am

Rt. Hon. John Smith, QC, MP – 1938-1994
The John Smith Fellowship Programme was established to provide a permanent memorial to one of Britain's best-loved politicians. John Smith was the Leader of the Labour Party and was acknowledged as the likely next Prime Minister when he died. He was held in warm affection by people both in and outside his own Party, and was admired for his passionate advocacy of public service, democratic government and social justice. The Fellowship Programme promotes the high ideals he embodied.

ԿԲ դրամավարկային տեղեկատու

Հոկտեմբերի 31-ից նոյեմբերի 6-ն ընկած ժամանակահատվածում դրամավարկային ցուցանիշները հետեւյալն էին.

Դրամական բազա, դրամական զանգված

Փողի բազան աճել է 4 մլրդ 25 մլն դրամով եւ նոյեմբերի 6-ին կազմել 107 մլրդ 521 մլն դրամ: Զուտ արտաքին ակտիվները (առանց սեփականաշնորհման միջոցների) նվազել են 311 մլն դրամով, իսկ զուտ ներքին ակտիվներն աճել են 4 մլրդ 335 մլն դրամով:

Հոկտեմբերի 24-31-ն ընկած ժամանակահատվածում փողի զանգվածը աճել է 748 մլն դրամով եւ հոկտեմբերի 31-ին կազմել 209 մլրդ 406 մլն դրամ (ընդգրկված են 20 բանկերի ցուցանիշները): Շրջանառության մեջ կանխիկ դրամը նախորդ շաբաթվա համեմատ աճել է 659 մլն դրամով եւ կազմել 81 մլրդ 597 մլն դրամ: Դրամով ցպահանջ ավանդներն աճել են 1 մլրդ 682 մլն դրամով եւ կազմել 27 մլրդ 321 մլն դրամ: Ժամկետային, խնայողական եւ արտարժութային ավանդները նվազել են 1 մլրդ 594 մլն դրամով եւ կազմել 100 մլրդ 488 մլն դրամ: Արտարժույթով ավանդները նվազել են 1 մլրդ 150 մլն դրամով եւ կազմել 88 մլրդ 515 մլն դրամին համարժեք արտարժույթ: Ընդ որում, արտարժութային ցպահանջ ավանդները կազմել են 42 մլրդ 445 մլն դրամ (նախորդ շաբաթվա համեմատ նվազել են 690 մլն դրամով), ժամկետայինները` 46 մլրդ 70 մլն դրամ (նվազումը` 460 մլն դրամ):

Ֆինանսական շուկա

Հոկտեմբերի 31-ից նոյեմբերի 6-ն ընկած ժամանակահատվածում ԿԲ-ը ներգրավել է 1 մլրդ 90 մլն դրամի ավանդ` տարեկան 5 տոկոս տոկոսադրույքով, եւ մարել 900 մլն դրամի ավանդ` տարեկան 5 տոկոս տոկոսադրույքով:

Արտարժույթի շուկա

Հոկտեմբերի 31-ից նոյեմբերի 6-ն ընկած ժամանակահատվածում ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ դրամն արժեզրկվել է 0.56 տոկոսով` 558.37 դրամից հասնելով 561.50 դրամի:

Նշված ժամանակահատվածում արժութային շուկայում իրականացվել են շուրջ 35,883 հազ ԱՄՆ դոլարի առք ու վաճառքի գործարքներ, որոնց միջին կշռված փոխարժեքը կազմել է 562.12 դրամ:

ՀՀ ԿԲ մամուլի ծառայություն

Գովազդի համար զանգահարել` 58-24-83

«Ազգ» օրաթերթ, Երեւան, Հանրապետության 70ա Գրանցման թիվ 65. Դաշտ 69150. Տպաքանակը` 3000 Ստորագրված է տպագրության` 10. 11. 2003 Գինը` 100 դրամ